

**ПОЛТАВСЬКИЙ ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКИ І ПРАВА
ВІДКРИТОГО МІЖАРОДНОГО УНІВЕРСИТЕТУ РОЗВИТКУ
ЛЮДИНИ «УКРАЇНА»**

Кафедра філології та соціально-гуманітарних дисциплін

ДОПУСКАЄТЬСЯ ДО ЗАХИСТУ

_____ Н.О. Рябокінь

«11» квітня 2023 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

**СПЕЦИФІКА ВІДТВОРЕННЯ АНГЛОМОВНОГО
ЕКОНОМІЧНОГО ДИСКУРСУ В УКРАЇНСЬКИХ
ПЕРЕКЛАДАХ**

Виконала:

здобувачка вищої освіти

спеціальності 035 «Філологія (переклад)»

Деменко Ірина Юріївна

Керівник:

Рябокінь Наталія Олександрівна,

к.ф.н., доцент, доцент кафедри філології

та соціально-гуманітарних дисциплін

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ I. АНАЛІЗ ФАХОВИХ ТА ФОНОВИХ ЗНАНЬ, НЕОБХІДНИХ ПЕРЕКЛАДАЧУ ДЛЯ РОБОТИ З ТЕКСТАМИ ЕКОНОМІЧНОГО ХАРАКТЕРУ	5
1.1. Зміст поняття «переклад», його об'єкт	5
1.2. Контракт як важливий компонент економічної діяльності	10
1.3. Лексичні особливості перекладу англомовного економічного дискурсу на українську мову	12
1.4. Лексико-стилістична структура економічних текстів	14
РОЗДІЛ II. ОСНОВНІ СПОСОБИ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛОМОВНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ЛЕКСИКИ	34
2.1. Переклад словниковим відповідником	34
2.2. Переклад варіантним відповідником	35
2.3. Транскодування	36
2.4. Відтворення англомовної економічної лексики за допомогою калькування	39
2.5. Контекстуальна заміна	39
2.6. Описовий переклад	42
2.7. Лексичні перекладацькі трансформації	43
2.8. Аналіз способів перекладу економічних неологізмів	47
РОЗДІЛ III. ГРАМАТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛОМОВНОГО ЕКОНОМІЧНОГО ДИСКУРСУ НА УКРАЇНСЬКУ МОВУ	57
3.1. Випадки граматичного співпадання під час перекладу	57
3.2. Випадки граматичного неспівпадання	60
3.3. Особливості відтворення граматичного часу	62
3.4. Специфіка перекладу активного та пасивного станів	63
3.5. Англомовне співвідношення часів та його відтворення в українських перекладах	65
ВИСНОВКИ	67
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	69

**ПОЛТАВСЬКИЙ ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКИ І ПРАВА
УНІВЕРСИТЕТУ «УКРАЇНА»**

Освітній рівень: *магістр*

Галузь знань: 03 Гуманітарні дисципліни

Спеціальність: 035 Філологія

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри
філології та соціально-гуманітарних
дисциплін

_____ Наталія РЯБОКІНЬ

(підпис)

“ _____ ” _____ 2023 року

**З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ
ЗДОБУВАЧЦІ ВИЩОЇ ОСВІТИ
Деменко Ірині Юріївні
(прізвище, ім'я, по батькові)**

1. Тема роботи «СПЕЦИФІКА ВІДТВОРЕННЯ АНГЛОМОВНОГО ЕКОНОМІЧНОГО ДИСКУРСУ В УКРАЇНСЬКИХ ПЕРЕКЛАДАХ»

керівник роботи Рябокінь Н.О., кандидат філологічних наук, доцент кафедри

затверджені наказом по інституту від “ _____ ” _____ 202_ року № _____

2. Строк подання здобувачем освіти роботи _____

3. Вихідні дані до роботи _____

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів випускної кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Виконавці
1.	Забезпечення здобувачів освіти методичними рекомендаціями по виконанню роботи	На початку навчання	Кафедра філології та соціально-гуманітарних дисциплін
2.	Вивчення напрямків дослідження	За графіком	Здобувач освіти
3.	Складання плану роботи та підготовки індивідуального завдання роботи	За графіком	Наук. керів. Здобувач освіти
4.	Аналіз літератури за проблемою. Робота над теоретичною та практичною частиною дослідження	За графіком	Здобувач освіти
5.	Підготовка наукових тез з теми, що досліджувалась	За графіком	Наук. керів. Здобувач освіти
6.	Подання на кафедру закінченої роботи, включаючи електронну версію (з метою перевірки її на плагіат)	До передзахисту	Наук. керів. Здобувач освіти
7.	Підготовка письмового відгуку на роботу	До передзахисту	Наук. керів.
8.	Проведення попереднього захисту робіт	За графіком	Комісія
9.	Прийняття рішення про допуск роботи до захисту	За графіком	Кафедра філології та соціально-гуманітарних дисциплін
10.	Зовнішнє рецензування	До передзахисту	Наук. керівнк
11.	Направлення робіт з рецензією до екзаменаційної комісії (ЕК) для захисту	За графіком	Кафедра філології та соціально-гуманітарних дисциплін
12.	Захист роботи	За графіком	Комісія

Здобувач освіти _____
(підпис)

_____
(ім'я ПРІЗВИЩЕ)

Керівник роботи _____
(підпис)

_____
(ім'я ПРІЗВИЩЕ)

ВСТУП

Наша країна намагається вийти на світові ринки торгівлі і встановити якомога кращі стосунки зі своїми закордонними колегами, наприклад, укласти найбільш вигідні контракти, та не останнім фактором успішності цих контрактів буде правильний переклад та оформлення ділового паперу, а оскільки будь-який документ такого характеру не можна уявити собі без присутності економічної лексики, то виникає потреба у правильному, адекватному перекладу економічних термінів. Як правильно запропонувати, запевнити або відповісти на запит та при цьому не поставити себе у незручне становище, коли тебе запитують по декілька раз відносно того, що може означати та чи інша неправильно перекладена фраза, а коли мова іде про багатомільйонні контракти, помилка може коштувати дуже багато.

Актуальність дослідження. Потреба досліджень цієї галузі та розробка відповідних навчально-методичних матеріалів з специфіки відтворення економічного дискурсу зумовлюється передусім тим, що саме у наш час розвиток ділових контактів, зокрема з закордонними партнерами досяг нечуваних розмірів.

Різні аспекти та властивості цього типу дискурсу розглядали такі вчені як Т. Вакуленкло, О.Р. Зарума-Панських, структурні, семантичні та дискурсні особливості вивчалися О. Р. Зарума-Панською, В.В. Калюжною, А.П. Коваль, С.Є. Максимовим, А.Ф. Мараховою та іншими.

У роботах В.В. Калюжної здійснено системний аналіз стилістичних, граматичних і лексичних особливостей документів міжнародних організацій (ООН, ЮНЕСКО та ін.). Класифікацію офіційно-ділових паперів за рівнем стандартизації розроблено А.П. Коваль. Не зважаючи на значну кількість робіт з теми дослідження, багато питань, якістосуються лінгвістичної специфіки та прагматики фахового дискурсу, зокрема -офіційно ділового, залишаються недостатньо опрацьованими і потребують подальших дослідницьких зусиль, у цьому й полягає актуальність обраної теми.

Тема цієї розвідки – це дослідити специфіку відтворення англомовного економічного дискурсу в українських перекладах.

Об'єктом дослідження є термін як особлива лексична одиниця.

Предметом дослідження є способи перекладу термінологічної лексики англомовного економічного дискурсу.

Мета дослідження цієї роботи є лексико-стилістичний аналіз економічної лексики, аналіз способів перекладу лексичних одиниць та використання перекладацьких лексичних трансформацій в текстах економічного характеру. У цій роботі проводиться також аналіз фонових знань та базових понять, потрібних перекладачеві під час роботи з текстами економічної тематики.

Виконання поставленої мети передбачає такі **завдання**:

визначити зміст поняття переклад, його об'єкт;

з'ясувати зміст поняття економічний дискурс та виокремити його жанри;

провести лексичний, граматичний, стилістичний аналіз перекладу англомовних економічних текстів;

виокремити та дослідити основні способи перекладу англомовного економічного дискурсу на українську мову.

У роботі використана низка сучасних **методів лінгвістичного аналізу**, а саме: метод суцільної вибірки одиниць, що досліджуються; кількісний підрахунок зібраних термінів як складовий елемент статистичних методів аналізу; перекладацький аналіз тексту; загальнонаукові методи дедукції та індукції спостереження та опису.

Матеріалами, використаними для дослідження послуговували оригінальні тексти економічного характеру. Ці тексти наочно демонструють усі лексичні, граматичні та синтаксичні особливості текстів даної галузі. Ці тексти містять достатній об'єм лексики за даною тематикою і допоможуть отримати чітке уявлення про цю галузь сучасного людського життя.

Практична значимість дослідження обумовлюється можливістю використання розроблених матеріалів у навчально-методичних цілях при підготовці перекладачів широкого профілю на спеціалізованих факультетах закладів вищої освіти України.

Теоретична цінність даної роботи полягає в отриманні нових свідчень про особливості та труднощі текстів цієї тематики з англійської мови на українську та навпаки.

Апробація роботи. Результати дослідження були апробовані на науково-практичних конференціях науковців, студентів і молодих учених різного рівня, зокрема стаття та доповідь на 6 Міжнародній конференції «Інноваційний потенціал та правове забезпечення соціально економічного розвитку України: виклик глобального світу»: матеріали Міжн. наук.-практ. конф., м. Полтава, 19-20 травня 2022 р. К.: Університет «Україна, 2022, та всеукраїнській – «Сучасні питання філології: теоретична та прикладна лінгвістика»: матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції, 9 грудня 2022 року / Полтавський інститут економіки і права Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна». Полтава: ПШП, 2022.

Структура і обсяг роботи. Кваліфікаційна робота загальним обсягом 70 сторінок складається зі вступу, трьох розділів, загальних висновків, списку використаних джерел.

РОЗДІЛ І. АНАЛІЗ ФАХОВИХ ТА ФОНОВИХ ЗНАНЬ, НЕОБХІДНИХ ПЕРЕКЛАДАЧУ ДЛЯ РОБОТИ З ТЕКСТАМИ ЕКОНОМІЧНОГО ХАРАКТЕРУ

1.1. ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ „ПЕРЕКЛАД”, ЙОГО ОБ'ЄКТ

Переклад, як вид духовної діяльності людини, бере початок ще у сивій давнині. Він завжди грав вагому роль в історії культури окремих народів и світової культури в цілому. У наш же час з середини ХХ століття перекладацька діяльність у всіх своїх різновидах здобула небачений раніше розмах завдяки все збільшуючій інтенсивності міжнародних контактів.

Науково-технічна революція, яка охоплює все нові сфери життя, та пов'язані з нею міжнародне співробітництво наук, очікуємії демографічний спалах та інші важливі явища цивілізації призводять до нечуваного розвитку різноманітних контактів між державами та іншими різномовними суспільствами людей. У цих умовах надзвичайно збільшується роль перекладу як засобу, який обслуговує економічні, загально-політичні, наукові, культурно-естетичні та інші комунікації народів.

Мета перекладу якомога ближче познайомити читача (чи слухача) який не знає іноземну мову (ІМ), з певним текстом (або змістом усного висловлювання).

Т.В. Чайковська у соєму досліджені ґрунтується на погляди Я.І. Рецкера, який дав перекладу наступне визначення: "Переклад це точне відтворення оригіналу засобами іншої мови з збереженням єдності змісту та стилю. Цим переклад відрізняється від переказу, в якому можна передавати зміст іноземного оригіналу, опускаючи другорядні деталі та не приділяючи увагу відтворенню стиля. Єдність змісту та стилю виникає в перекладі на іншій мовній основі і вже тому буде новою єдністю, яка буде придатна мові перекладу [Чайковська, с. 1].

Переклад – комплексний процес. Для правильної і точної передачі думки оригіналу треба не тільки знайти в мові перекладу найпридатніші слова, але й надати їм відповідну граматичну форму. До цього ще додаються у більшості випадків стилістичні фактори, які ніяк не можна скинути з рахунків. Перекласти – означає виразити правильно та повно засобами однієї мови те, що вже виражене раніше засобами іншої мови.

Розбіжності в семантичних системах різних мов – безперечний факт, який є джерелом багатьох труднощів. При перекладі з'являються наступні проблеми:

Лексичні. Відсутність еквівалентів у мові-перекладу деякими одиницями ІМ.

Стилістичні. Крім стилістично нейтральних слів, існують слова та сполучення, використання яких обмежене певними жанрами та типами мови; ситуація та емоційний відтінок слова.

Граматичні. Відсутність певних граматичних засобів в одній із мов.

Об'єктом перекладу є конкретне мовне відтворення (текст оригіналу), на основі якого виникає інше мовне відтворення на іншій мові (текст перекладу). При перекладі необхідно, зрозуміти значення початкового тексту, виразити теж саме значення (точніше систему значень) засобами іншої мови. При цьому неминучі семантичні втрати. Необхідно домогтися того, щоб ці втрати були зведені до мінімуму тобто забезпечити максимально великий ступінь еквівалентності початкового тексту та тексту перекладу, маючи на увазі те, що досягнення "стовідсоткової" еквівалентності є. Вибір еквіваленту для передачі значення слова, яке недавно з'явилося у тексті, який перекладається, є однією з найскладніших задач перекладу.

Відомо, що жива мова знаходиться у становищі безперервних змін та розвитку, причому наймобільнішим її компонентом є словниковий склад.

Під впливом зміни, розвитку та збільшення є перш за все лексика внаслідок більшої динамічності порівняно з іншими рівнями мови.

Професійний перекладач має володіти системою, що включає перцептивні навички та уміння мови оригіналу, фонові знання, знання теми, мікро та макро контекстів, оцінку тексту з погляду семантики, форми та стилю, за результатами якої визначаються принципи перекладу. Останні потім реалізуються у власне перекладі, результат якого залежить від сформованих продуктивних навичок і умінь мови перекладу та обсягу і структури матеріалу, що зберігається у свідомості перекладача.

Навчаючи перекладацької діяльності, слід приділяти особливу увагу зіставленню двох мов, які приймають участь у процесі перекладу. Перекладач забезпечує перекодування висловлення в одній мовній системі в іншу мовну систему. Він зіставляє форми вираження значень, вибираючи найбільш адекватні. Оскільки переклад є одним з видів спонтанної мовної діяльності, він відображає зіставлення історико-культурних традицій обох мов, які беруть участь в процесі перекладу.

Отже, якість перекладу залежить не тільки від рівня володіння перекладачем двома мовами, перекладацьких навичок та умінь, а також від наявності у свідомості перекладача відповідних фонових знань та пов'язаної з ними термінології.

На сучасному етапі підготовка перекладачів вимагає розширення галузевих блоків, із якими мають знайомитись студенти, та оптимізації системи вправ для підвищення ефективності навчання. Це пов'язане з тим, що більшості з них доведеться часто змінювати галузь перекладу, а також його види. Кожна з галузей має систему базових понять, відношення між якими і складає її зміст [Вакуленко, с. 81].

Зупинимося далі більш детально на фонових та термінологічних знаннях.

В ідеалі, структура фонових знань перекладача та номенклатура термінологічних одиниць мають співпадати з відповідними параметрами освіченого носія кожної з двох мов, з яких здійснюється переклад [Калюжна, с. 111].

Резерв фонових знань носія мови поповнюється протягом усього життя і складається з різних компонентів. Тут і казки, і дитячі вірші, і пісеньки, що відбиваються у пам'яті індивіда з раннього дитинства. Фонові знання формуються під впливом найбільш популярних мультфільмів, фільмів, читання періодики, художніх і публіцистичних творів, а також телебачення, радіо та комп'ютера. Значний внесок робить навчання в школі та спілкування з однолітками, спільне проведення часу, поступове залучення до політичного життя, початок трудової діяльності.

Практика переконливо доводить, що незважаючи на наявність відповідних курсів, студенти мало обізнані, наприклад, в галузі економіки. Внаслідок цього вони не можуть із певністю визначити, скажімо, що таке дебет та кредит, активи та пасиви.

Ці та інші часто вживані приклади доводять важливість фонових знань у галузі економіки для забезпечення якісного перекладу.

Кожна з галузей має систему базових понять, відношення між якими і складає її зміст. У кожній галузі використовуються притаманні лише їй терміни, які за формою можуть і співпадати із загальноживаними словами, але відрізнятися за змістом. Відсутність фонових знань про зміст цих понять та термінологічних відповідників у свідомості перекладача нерідко приводить до правильного вживання термінів. Іноді студенти можуть знати назву конкретної міжнародної установи в українській транскрипції, але не мають ніякого уявлення про її написання або вимову англійською мовою.

Метою даної роботи є забезпечення фонових знань, які необхідні перекладачеві для роботи з економічними текстами. А також для визначення притаманної цій галузі термінології. Така потреба є нагальною не тільки з огляду на достатню кількість відповідної навчально-довідкової літератури, але й у зв'язку з важливістю якісного навчання перекладачів і перекладацької підготовки фахівців різних галузей.

Без економічних знань неможливо повністю зрозуміти суть конкретні

фрази. Саме в цьому полягає важливість економічних знань для адекватного перекладу текстів економічного дискурсу.

Крім того, якщо дослідження і розробка посібників в таких галузях, наприклад, як наукова і технічна література (В.І. Карабан "Переклад англійської наукової і технічної літератури"), юриспруденція (Л.М. Черноватий, В.І. Карабан "Переклад англомовної юридичної літератури"), тощо, вже проводились і принесли практичні результати, то, на жаль, не зрозуміло, коли побачать світ посібники у галузі економіки. Також, економічні знання можуть стати в пригоді перекладачеві будь-якої іншої галузі, адже галузь економіки невід'ємно пов'язана з іншими галузями та економічні терміни можна зустріти в промові високо-посадовців, і в залі суду, і на конференціях будь-якої тематики, не кажучи вже про радіо, телебачення та наукову літературу [Карабан; Черноватий].]

При перекладі текстів економічної тематики необхідно усвідомити зміст основних способів перекладу лексичних одиниць та перекладацьких лексичних трансформацій.

1.2. КОНТРАКТИ ЯК НЕОБХІДНИЙ КОМПОНЕНТ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Виконання зовнішньоекономічної діяльності пов'язане з необхідністю поставлення та укладанням контракта. Під час укладання контракту, який є природним елементом ділових відносин в країнах з розвинутою ринковою економікою, з'являється низка проблем у наших умовах. Відсутність досвіду, спричинена багатолітньою монополією держави на ведення зовнішньоекономічних контактів, призвела до виникнення умов абсолютної невідповідності робітників підприємств, організацій та фірм до самостійного виконання зовнішньоекономічної діяльності. Невідповідність наявного досвіду у зовнішньоекономічній діяльності у вітчизняних підприємств початківців та їх колег з розвинених країн з ринковою

економікою започатковує нові нерівні умови. Відсутність оперативної інформації, фактичне незнання цін світового ринка, попиту та пропозиції на певну продукцію призводять вітчизняного підприємця до найсмутніших результатів. Серйозним негативним моментом у виконанні зовнішньоекономічної діяльності вітчизняними підприємцями є слабе знання умов укладення контрактів, їх структури та стиля укладення. Останнє сприяє тому, що не завжди добросовісні закордонні партнери лишають стилістичну лазівку для неоднозначного трактування умов контракту та інших можливостей. Так, якщо у підготовленому закордонними партнерами тексті контракту "випадково" відсутній розділ про арбітражний розгляд спірних питань, у вас знижуються шанси досягти ефективного виконання партнером своїх зобов'язань. Саме тому передумовою успішної діяльності зовнішньоекономічних відносин і знання особливостей підготовки та укладання контракту та використання відповідної економічної лексики, необхідної для цього.

Дослідженнями контрактів займалися наступні лінгвісти: С. Бибик, Є.В. Бондаренко, В.Н. Боровський, Т. Вакуленко, А.С. Головач та ін.

Розглянемо типову структуру контракту.

У залежності від умов, контракт може містити різні розділи. Однак, як правило, контракт складається з наступних розділів, які мають чітку логічну послідовність:

Визначення сторін (преамбула).

Предмет домовленості.

Ціна та загальна сума контракту.

Якість товару.

Строки поставки товару.

Умови платежів.

Упаковка та маркування товарів.

Гарантії продавців.

Штрафна санкція та відшкодування збитків.

Урахування.

Обставини нездоланної сили.

Арбітраж.

Інші умови.

Підсумкові формулювання .

Наведені розділи контракту входять до контрактів, які укладаються у зовнішньоекономічній діяльності, зазвичай у повному обсязі. Однак за умови поставки продукції машинобудування та деяких інших галузей наведені розділи можуть бути доповнені розділами , які відповідають конкретній специфіці галузі.

1.3. ЛЕКСИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЕКОНОМІЧНОГО ПЕРЕКЛАДУ

Письмове ділове спілкування виконується в межах офіційного стилю, якому придатні деякі характерні риси.

Багато чого залежить і від першого враження, тому кожен елементів офіційного стилю потребує чіткості, коректності, стриманості. Форма тексту має дві сторони – внутрішню та зовнішню, однак , елементи останньої іноді мають більше значення: суспільство розробило деякі стандарти.

На сьогоднішній час у світовій практиці має силу трафаретизація текстів, які містять однорідну інформацію. Тому не дивує те , що різні організації іноді використовують однакові за формальними ознаками офіційні тексти. Шлях до трафаретизації лежить через уніфікацію (напрямок раціоналізації тексту), закріплюючи окремі штампи тексту та типізацію (створення текстів стереотипів) [Вакуленко, с.14]. Розвитком трафаретизації стає стандартизація . Найвища форма стандартизації – державна (наприклад – державний паспорт).

Саме проводячи роботу з порівняння подібних уніфікованих текстів, у даному випадку контракт, можливо зробити деякі висновки щодо лексичних штампів економічного характеру . На прикладі контракту ця лексична

особливість виявляється дуже яскраво.

Контракти та їх переклад.

Існує декілька різних видів контрактів. При перекладі треба використовувати наступні фіксовані формулювання назв видів контрактів українською та англійською мовами.

Контракт на виконання проектно-дослідницьких робіт

Контракт на виконання техніко-економічного обґрунтування.

Контракт на виконання технічного проекту об'єкта.

Контракт за компенсаційних умов.

Контракт на виховання місцевого експлуатаційного персоналу.

Контракт на поставку комплектного обладнання.

Контракт на проведення наукових досліджень та розробок.

Контракт на продаж ліцензій та ноу-хау.

Контракт на розробку контракт за умов ризику.

Контракт із заздалегідь обумовленою ціною .

Контракт із коригуванням фіксованої ціни за шкалою цін.

Контракт із виплатою витрат плюс твердий прибуток.

Contract for carrying out design survey work (s)

Contract for the preparation of feasibility report

Contract for preparation of a detailed project report

Production sharing contract Contract for training of local personnel

Contract for the supply of complete equipment

Research and development contract

Contract for the sale of know-how fclicense:

Development contract/ Risk contract

Flat fee contract

Fixed price contract with escalation

Cost-plus-fixed-fee contract

Оформлення кожного конкретного контракту (договору) потребує індивідуального підходу, оскільки кожен договір базується на різних

умовах та відображає різні сторони питання. Однак усі вони схожі та повинні відповідати загальним вимогам оформлення та адекватному перекладу економічної лексики зовнішньо торгівельних контрактів.

1.4. ЛЕКСИКО-СТИЛІСТИЧНИЙ АНАЛІЗ ОФОРМЛЕННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ТЕКСТІВ

Розглянемо зміст понять штампи і кліше в економічному дискурсі. В економічній лексиці є штампи, які можна поділити на дві групи:

- а) слова і словосполучення, які вживаються завжди в одному складі;
- б) словосполучення, які мають варіативність складу,

Перші представлені великою різноманітністю структур [Зарума-Панських, с. 1-20]

AN (прикметник іменник)

International relations - міжнародні відносини

Joint venture - спільне підприємство

Legitimate interest - законні інтереси

Big business - великий бізнес

Key customer - основний клієнт

Investment group - інвестиційна група

Clearing house - клірингова палата

Exchange market - біржовий ринок

Nominal value - номінальна ціна

Dollar zone - доларова зона

Selling value - ціна продажу

National tax - загальнодержавний податок

Financial standing - фінансове становище

Strong demand - сильний попит

Total value - загальна вартість

The legal risk only arises if the commercial contract is subject to foreign regulations [Так само].

Законний ризик виникає тільки тоді, якщо комерційний контракт є предметом відповідно до іноземних постанов. The political risk also spam economic and monetary difficulties that may trigger a currency shortage in a

particular country. Політичний ризик також охоплює економічні та грошові труднощі, які можуть призвести до нестачі валюти в певній країні. The bank itself has no direct contact with the foreign buyer Сам банк немає безпосереднього контакту з іноземним покупцем. VN (дієслово + іменник):

To have priority - користуватися пріоритетом

To open a credit line - відкрити кредитну лінію

Since the bank provides the credit, it will also receive the subsidy. Оскільки банк надає кредит, він також здобуде субсидії.

NN (іменник + іменник)

Stock exchange - фондова біржа

Market commodity - товарна біржа

Market index - біржовий індекс

Inflation prone - схильний до інфляції

Retail outlet - точка роздрібної торгівлі

Consumer goods - споживчі товари

Stock split - дробління акцій

Distribution network - мережа розподілу

Interest rate - відсоткова ставка

Currency shortage - нестача валюти

Together with its exporting customer, the bank applies for interest subsidies
Разом із своїм експортним споживачем, банк звертається за відсотковими субсидіями. V prp N (дієслова - іменник)

To be in effect - бути в дії

To pay - as - you - earn - виплачувати податки шляхом вирахування з поточного прибутку .

NNN (іменник + іменник + іменник)

Business building plan - план розширення діяльності

Exchange rate losses - збитки мінової вартості. Друга група, тобто словосполучення, в яких можлива відома варіативність, включає ключові слова , які мають високу частотність в економічних текстах [Так само] .

Іменники:

contract - контракт, договір

sign a contract - підписати договір

cancel contract - анулювати договір

draw up a contract - укладати договір

carry out contract - здійснювати умовидоговору

violate contract - порушувати умови контракту

community - група, громадськість

European Economic Community - Європейське Економічне

Співтовариство

National community - світова громадськість

International community - міжнародна громадськість

World community - світова громадськість

Subsidy-субсидія, грошове асигнування

Provide a subsidy for - забезпечувати субсидіювання

Grant a subsidy to - надавати субсидію

Government subsidy - державна субсидія

Insurance - страховка

to carry/take out insurance - мати страховку, бути застрахованим

to effect insurance - застрахувати, укласти договір страхування

to renew insurance - подовжити страховий поліс

fire insurance - страхування від пожежі

Прикметники:

Economic - forces, miracle, access, advancement, boycott, benefits;

Vital - result field, gap, interest, issue:

Average - not pin. rate of profit, annual, costs, compensation, interest:

Domestic - industry, trade, activity, bank, commerce, demands, currency

[Так само].

З вищенаведених прикладів можемо впевнитися в тому, що подібні штампи та кліше зустрічаються дуже часто в економічній лексичі. Наведені

приклади мають назву "штампи" або "кліше", бо одне й теж словосполучення може зустрічатися як в окремому випадку, так і загалом.

Щоб довести це приведемо декілька прикладів .

Western firms seeking licensing or joint venture opportunities need professional help to set an official strategy.

Західні фірми у пошуках можливостей , пов'язаних з видачею ліцензійчи з мішаним підприємством потребують професійної допомоги для встановлення офіційної стратегії.

General Electric, *of the* US, yesterday emerged as one of six companies that have formally declared an interest informing a joint venture with Ansaldo. the Italian state-owned, energy and transport group.

Американська компанія Дженерал Електрик з'єдналася, як одна із шістьох компаній, які офіційно заявили про свій інтерес формування спільного підприємства з італійською державною енергетично - транспортною групою.

Далі ми зосередимо увагу на скороченнях та скорочених словах в економічних текстах .

Однією із характерних рис мови економічних текстів велика кількість скорочень і скорочених слів, які часто зустрічаються у заголовках.

Треба відмітити, що якщо скорочення та скорочені слова отримали широке розповсюдження в 20 столітті практично в усіх європейських мовах (що пов'язують з появою телеграфу), то в англійській мові ці слова особливо багаточисельні.

Деякі скорочення і скорочені слова, які зустрічаються в англійській мові, народилися в газетах і стали вживатися в усіх стилях мови .

При читанні економічних текстів читач може зустрітися зі скороченнями, які він не знайде в словниках і довідниках. Це звичайно, нові поняття , які з'явилися нещодавно з швидким розвитком політичних подій, науки і техніки, що веде до появи нових назв країн, різноманітних світових організацій і закладів.

Прикладом останнього може бути наступне речення

Cofmancing with multilateral institutions - such as the International Finance Corporation (IFC) the European Bank for Reconstruction and Development (EBRD), the European Investment Hank (EIB), am I the other regional batiks (Asian Development Bank. African Development Bank. Inter-American Development Bank) is a special form of protect financing. Софінансування багатосторонніми інститутами такими як Міжнародна Фінансова Корпорація (МФК), Європейським Банк Реконструкції та Розвитку (ЄБРР), Європейський Інвестиційний Банк (ЄІБ) та річними регіональними банками (Банк Розвитку Азії , Банк Розвитку Африки. Міжамериканський Банк Розвитку) є спеціальною формою проектного фінансування.

Нерідко зустрічаються моменти , коли спочатку проводиться повна назва, а потім іде скорочення цієї назви, яке буде знаходитися далі: 1955 the Organisation for European Economic Cooperation (OEEC) 0adopted rules governing measures designed to aid exports, which committed member states to abstain from artificial aid to exporters. [Луць] . У 1955 році Організація і європейського Економічного Співробітництва (ОЄЕС) прийняла правила, які обумовлюють засоби, спрямовані на дорогу експорту, якими зв'язали себе держави - члени для того, щоб відмовитися від штучної допомоги експортерам.

Скорочення, які давно увійшли у вживання, звичайно не пояснюються в тексті і часто читаються, як слова , наприклад:

WTO - World Trade Organization

ЕЕС - European Economic Community

EU - European Union

The EUhas banned the import of the US beef to Europe. [Максимов]

По типу утворення скорочення і скорочені слова розподіляються на декілька категорій:

а) скорочення, які утворилися шляхом складання перших літер усіх слів створюють в даному випадку одне розуміння. [Науменко]

BSC - British Steel Corporation

Representatives of the Scottish steel industry expressed determination to oppose the BSC 's job-cutting package and are to mount a campaign of resistance to cutbacks in the industry

Представники шотландської сталеві промисловості висловили рішучість виступити проти заходів корпорації BSC (Бі Ес Сі), спрямованих на скорочення робочих міть та планують провести кампанію проти скорочень у промисловості.

Gunes Tatter, economy minister, returned from Washington after an abortive attempt to convince the International Monetary Fund (IMF) to support gradual three - year assault to cut inflation to 3 per cent by the end of 2005

Ганс Тейнер, міністр економіки, повернувся з Вашингтону після спішного зусилля упевнити Міжнародний Валютний Фонд (МВФ) підтримати комплекс заходів строком на три роки для зменшення інфляції на відсотки до кінця 2005 року.

However the data also made clear that LTCB (Long - Term Credit Bank) has in recent months lessened its exposure by selling shares. (Wash. Post)

Однак, із інформації стало відомо, що LTCB (Довгостроковий кредитний Банк) розвіяв всілякі сумніви в останні місяці, продаючи акції.

б) скорочення, які утворилися шляхом складання початкових літер основних слів, створюючи одне розуміння при припущенні службових слів (варіант ініціального типу) .

The Canadian Imperial Bank of Commerce (*CIBC*). The nation's second largest, yesterday reported earnings for the year to October up 14 per cent.

Канадський банк CIBC (The Canadian Imperial Bank of Commerce). Другий за розмірами у країні, вчора заявив, що прибутки за рік на листопад збільшились на 14 відсотків.

в)складно-скорочувальні слова, які складаються з двох елементів: початкової літери першого слова і другого слова, яке не скорочується (змішаний тип) .

M-way protest - antimotorway protest Natl Bk - National Bank (USA)

г) скорочені слова, складені з начальних складів слова (складовий тип)

Libs - liberals

Young Libs were yesterday warned that a Conservative government would cap putting two members of the National Association for Freedom in the Cabinet.

Молодим лібералам винесено застереження, що консервативний уряд означав би вхід двох членів Національної Асоціації Свободи до кабінету.

Eur - Europe

Також треба приділити особливу увагу способу скорочення слів в англійській мові.

Зустрічається не тільки в текстах економічного характеру. Якщо в українській мові скорочення відбувається за допомогою першої приголосної або першим закритим складом:

Грн. - гривня, м-місто, то в англійській мові таких обмежень немає і засоби скорочень можуть бути самими різноманітними:

EMS - European Monetary System. Calif-California, gov't-government.

Країнознавські одиниці

Серед економічної лексики широко використовуються країнознавські одиниці або реалії.

Передати зміст такого тексту, який наповнений такими одиницями, як відомо, дуже важко. Такі лексичні одиниці мають широкі асоціативні зв'язки. Звідси необхідність володіння певними екстралінгвістичними знаннями. Треба пам'ятати, що українські еквіваленти словника є лише варіантами перекладу. Контекст статті є вирішальним і визначає вибір перекладу.

Wage demands - вимога збільшення заробітної платні

Financial leverage - коефіцієнт співвідносин запозиченого і власного капіталу.

Contracting firm - фірма-підрядник

Garage-sale - розпродаж старих речей

Grant-in - aid - субсидія в порядку допомоги англійського банку метафорична назва Old Lady of Theadneedle Street або просто the Old lady. У даному випадку треба звернутися до прийому метонімії-зміни по суміжності . Так. Wall Street – вулиця, на якій розташовані найбагатші банки США, стала символом американського капіталу . В центрі лондонського City знаходяться Англійський Банк і Біржа. Остання розташована на Throgmorton Street.

Почтовий індекс цього району C2. В економічних текстах можна зустріти таку фразу:

What does E C2 think about?

Оскільки (2 відібражає собою лондонське City, тобто діловий та фінансовий світ Англії.

Whitehall - вулиця, де розташовані урядові заклади Англії, стала символом самого уряду;

White House - Білий Дім, уряд США; Mother of States - Virginia.

Колоквіалізми

Що до даного типу лексики, можна певно сказати що розмовні слова в текстах економічного характеру мають немале значення. Також розмовні слова завжди кидаються у вічі, чим саме надають певне емоційне забарвлення текстові. Ці слова завжди привертають увагу читача або слухача, оскільки вони зацікавлюють своєю загадковістю. Але колоквіалізми також можуть завести перекладача у глухий кут й завадити правильному й послідовному перекладу. Ось чому існує багато різноманітних словників і довідників, які містять такий вид лексики з пояснювальним перекладом.

Bargaining chips - козири при веденні переговорів;

Economic mileage - економічний досвід;

Wild-cat strike - нелегальний страйк :

To sign ufor another hitch - підписати контракті ще на один строк.

To hold lid an federalspending - не допускати перевитрат федеральних коштів.

Fix -важливе становище

To wrap up a deal - оформити угоду [Рудь].

Іноземні та інтернаціональні слова у мові економічних текстів. До особливостей економічної лексики треба також віднести частотне використання іноземних слів, які шляхом багаторазового утворення перетворилися в слова повсякденного вжитку.

Тут доречно відмітити, що більш за все в економічних текстах зустрічаються іноземні слова з французької мови та латини.

Risks connected with payment: this type of risk relates to the risk of foreign buyers failing to comply with their contractual commitments, either for reasons attributable to them or force majeure.

Ризики, пов'язані з платнею: цей тип ризику відноситься до ризику іноземних покупців, які не можуть виконати свої контрактні зобов'язання або і причин, віднесених до них, або форс мажор.

This is termed 'autonomous behaviour on the part of a country' (le fait tin prince). Це позначається терміном "автономна поведінка з боку країни" le fait du prince).

In addition, the way leasing is dealt with in fiscal terms in the leese'e'i country (for example, import duties only being levied on the residual value of the item, exemption from or deterrment of payment of import duties, total interest deductible ie. principal plus interest.

Крім того, спосіб, за допомогою якого мають справу з довгостроковою орендою у фіскальних межах у країні орендаря (наприклад, імпортне мито стягується з остаточної вартості предмету, або відстрочка виплати імпортного мита, франшиза під загальний відсоток, тобто капітал плюс відсоток.

The BOT'financing technique is a special form of project financing, where private capital is invested in public, infrastructure such as in the sam - of energy (electricity generating plants, hydraulic power plants, oil pipelines, gas pipelines. etc).

Механізм BOT фінансування є спеціальною формою проектного фінансування, де капітал вкладається у державну інфраструктуру, як, наприклад, у випадку з енергетикою (електростанції, гідроелектростанції, нафтопроводи, газопроводи і т.д.) [Ярова, с. 234]. Серед запозичень, які вживаються в економічних текстах, необхідно відмітити великий відсоток інтернаціональних слів. Як відомо, інтернаціональні слова запозичуються декількома або багатьма мовами із однієї мови і зберігають написання і часто значення, в якому вони вживаються в мові джерела.

При читанні економічних текстів на іноземній мові інтернаціональні слова можуть грати подвійну роль. Вони можуть значно полегшити читання і розуміння тексту, але з іншого боку вони можуть заплутати читача своєю подібністю, оскільки нерідко їх значення в різних мовах не збігаються [Ярова, с. 235]. If they restrict the possibility of financial speculators robbing working people of wealth their labour has created.

Якщо вони обмежать можливості біржових дільців, які відбирають у робітників багатство, яке вони нажили завдяки своїй праці.

У даному випадку слово *speculator* не має перекладу спекулянт. Належний переклад має бути - біржовий ділець.

Інтернаціональними словами, звичайно, називають слова, які мають більш-менш однакову звукову форму, граматичне оформлення та зміст у низці мов. The fear is that the festivities could attract gatecrashers, such as inflation.

Страх полягає в тому, що свята могли б стати привабливими для незваних гостей, таких як інфляція.

Більшість інтернаціональних слів романського походження і запозичені вони з латинської або французької мов. Як відомо, в середині століття латинська мова була інтернаціональною мовою - мовою науки, дипломатії, літератури. А інтернаціональні слова французького походження були запозичені пізніше [Ярова, с. 235].

The slowdown reflects this year's sexpected drop in business investement.

Гальмування відображає очікуване цьогорічне зменшення інвестицій у бізнесі.

Завдяки тому, що в англійській мові багато слів романського походження, інтернаціональні слова легко в ньому асимілювалися і отримали широке вживання. Багато з них перетворилися в слова повсякденного вживання й отримали додаткові значення, а деякі утворили низку слів. Наприклад, слово detail має в англ. мові такі значення: деталь, детальність, деталізація. Крім того, воно має і спеціальне воєнне значення: загін солдат для спеціального доручення. Від іменника detail виникло дієслово to detail.

But though wrong in the details, the rumors do accurately reflect the excitement within the marketworld.

Хоча плутаючись у деталях, чутки чітко відображають збудження на ринках.

Помилки при перекладі виникають тому, що, замість того, щоб звернутися до словника, перекладач механічно використовує інтернаціональне слово в українській мові, забуваючи про незбіг значень, стилістичні відтінки і сферу використання слова в англійській та українській мовах. Таким чином, в сучасних перекладах часто неправильно вживаються слова практичний, формальний, драматичний.

Типовою помилкою при перекладі інтернаціонального слова moment є слово момент. Але ж, англійський іменник moment має й інше значення: "важливість, значення".

Як вже було сказано вище, перекладач повинен пам'ятати, що англійські й українські інтернаціональні слова можуть мати різноманітне стилістичне забарвлення і сферу вживання. Наприклад, industrial індустріальний, collective – колективний.

Приведемо приклади, які доведуть можливість вживання одного і того ж слова в різних мовах, що і підтверджує їх інтернаціональність [Черноватий]. After a year in office. Israeli Prime Minister Ariel Sharon continues

to face a d deterioratingeconomy.

Перебуваючи на посаді вже рік, ізраїльський прем'єр - міністр Аріель Шарон продовжує зіткатися з деградуючою економікою. It should be recalled that the banks suggested postponing the time limits and changing the order of organizing mortgage auctions and investment competition for enterprises which are strategically important to the economy. Треба нагадати, що банки запропонували відкласти часові обмеження та змінити порядок організації іпотечних аукціонів та інвестиційного змагання для підприємств, які є стратегічно важливими для економіки .

Foreign investors will be doing so as well. Іноземні інвестори також будуть продовжувати в тому ж дусі. The fear is that the festivities could attract gatecrashers, such as inflation. Страх полягає в тому, що свята могли б стати привабливими для не запрошених гостей, таких як інфляція.

Experts believe it would be logical to forecast an improvement in the situation by the middle of. January.

Експерти вважають що буде логічним прогнозувати покращення ситуації до середини січня.

У практиці перекладацької роботи особливі труднощі представляють міжмовні відносні синоніми, омоніми та пароніми. Все це виявляє , що слова, які, начебто, схожі по змісту або по вживанню в двох мовах, неповністю відповідають або, навіть, повністю не відповідають один одному. Ось чому слова такого типу отримали у французькому мовознавстві назву faux amis du traducteur - хибні друзі перекладача (далі: ХДП). Потім вони паралельно закріпилися в німецькій та англійській лінгвістиці [Ярова: 2015].

Irreführende Fremdwörter

Misleading words of fore origin.

Історично ХДП є результатом взаємовпливу мов. В англійській і українській мовах слова такого типу в більшості випадків це прямі або непрямі запозичення зі спільного третього джерела (часто це

інтернаціональна або псевдо інтернаціональна лексика).

З першого погляду можна подумати, що при вживанні ХДП можуть помилятися тільки люди, які почали вивчати мову або, які погано нею володіють. В дійсності, навпаки: основна маса ХДП є небезпечною для людей, які впевнено і добре володіють мовою. Так виникає багато семантичних кальок і випадки порушень лексичної та стилістичної згоди. Головною причиною таких помилок є відношення подібності або псевдо ідентичності (similarity and near - identity). В сфері лексики саме ХДП дезорієнтують не тільки "перекладача", а й спеціаліста - філолога.

Прикладами можуть слугувати українська мова: адміністрація, альтернатива, практично, які отримали нові значення під впливом своїх англійських аналогів. Зокрема, на шляху до отримання нового значення знаходиться слово " адміністрація " англ. - амер. administration - "уряд"), які систематично перекладається із значенням "уряд", якщо мова іде про США або деякі інші країни. Слово практично разом із значенням " з точки зору практики", а не теорії розвинуло нове значення " в дійсності, фактично" під впливом англ. practically [Ярова: 2015].

Також характерні специфічні нашарування, які пов'язані з особливостями значень в деяких запозичених словах. Наприклад, на відміну від нейтрального слова businessman, що відповідає українській діловій людині, український бізнесмен має негативний відтінок і означає без принципового дільця. The new law of business activity goes into effect soon. Новий закон про підприємницьку діяльність скоро вступить в силу .

Цей метод покращення економічного становища не дав ніякого результату

Фразеологія в економічних текстах

Що ж таке фразеологія? Фразеологічні одиниці надають висловлюванню жвавість та виразність.

The experts said the news could be "the last straw" for the industry, which was already flat on its back

Експерти заявили, що новини можуть бути "останньою краплею" для промисловості, яка вже ледь-ледь дихає.

The data show that the company would lose its "cushion" of unrealized gains. Інформація показує, що компанія втратила б "море" нереалізованих прибутків.

Проте часте вживання безумовно ослаблює їх яскравість. Як і всякий стилістичний прийом, поновлення фразеологічних одиниць, є багатофункціональним. Воно може не тільки посилити, а й підкреслити висловлювання, викликати бажані асоціації, створити гумористичний ефект або пристосувати фразеологічну одиницю до відповідної ситуації. A lot of eminent economists believe that the continuous war could bring the country to the brink of economic precipice.

Багато видатних економістів вважають, що довго триваюча війна може привести країну до економічного провалля.

Звичайним способом поновлення фразеологічних одиниць є заміна одного із компонентів іншим словом, деколи антонімом або введення додаткового слова.

Наприклад, в нижче наведеному прикладі фразеологічна одиниця поновлена введенням додаткових слів - rail pay. The Chancellor of Exchequer had his finger in rail pay-pie. Вираз *to have a finger* означає приймати участь в якійсь справі, прикласти до чогось руку.

Міністр фінансів втрутився в конфлікт із приводу збільшення заробітної платні залізничникам.

Треба відмітити, що легкість, із якою поновлюються фразеологічні одиниці в англійській мові, очевидно пояснюється більш вільним зчепленням компонентів у порівнянні з українською мовою, що в свою чергу, дуже ускладнює передачу цього прийому у перекладі.

Взагалі особливістю англійських економічних текстів є те, що вони, як правило, емоційно експресивні. По стилю вони займають місце між науковою прозою і публіцистикою. Різноманітні стилістичні прийоми, які

зустрічаються в статтях економічного характеру : тут використовується образна фразеологія, метафори, метонімія, гра слів, тощо.

For government Stock, cash on nail is the rule, payment being due on the day following the transaction.

Для урядової біржі, касова готівка з правилом, платня робиться на наступний день після заключення торгівельної угоди.

Хоча українська економічна проза менш емоційна і її мова ближче до мови наукової прози, при перекладі треба по можливості зберегти її образність і загальне стилістичне забарвлення оригіналу . Образну фразеологію можна поділити на 4 групи :

Сполучення, які мають повний еквівалент в українській мові, такі як: Better late than never - краще пізно, ніж ніколи.

Сполучення, які часто збігаються з українськими варіантами: To set one s house *in* order - владнати свої справи ;

Фразеологічні сполучення, прислів'я, які засновані на англійському житті, побуті, літературні ілюзії, але які не мають приблизні відповідні еквіваленти в українській мові .

To carry coal to New Castle - робити щось зайве.

Неперекладні сполучення, які використовують реалії англійського життя, для якого немає відповідних еквівалентів в українській мові.

У цьому випадку треба звертатися до описового перекладу або робити помітку на полях.

В англійській економічній літературі є термін mixed economy "змішана економіка", тобто є економіка, де існує і приватний і державний сектор. У заголовку "Mixed economy?" неперекладна гра слів, побудована на одній із особливостей англійської мови можливості утворення дієслів із новим значенням .

To mix - змішувати

To mix up - заплутувати

Перекладачеві треба володіти необхідним мінімумом фонових знань та

термінів в галузі економіки при перекладі англомовних текстів економічного спрямування на українську мову. Сюди можна віднести знання різних видів кредитів, фінансування, назв відсоткових ставок, процедури здійснення ділової операції, ознайомленість з юридичними нормами, також необхідно знати назви міжнародних фінансових установ, угод, домовленостей для того, щоб підібрати правильний еквівалент.

РОЗДІЛ II. ОСНОВНІ СПОСОБИ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛОМОВНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ЛЕКСИКИ

У цьому розділі будуть розглянуті основні способи перекладу англomовних економічних термінів на українську мову. Зокрема: переклад за допомогою словникового відповідника, за допомогою вибору варіантного відповідника, відтворення англomовної економічної лексики за допомогою калькування, контекстуальна заміна та її види.

2.1. Переклад словниковим відповідником

Із погляду практики перекладу всі елементи денотативної системи вихідної мови (лексичні та фразеологічні одиниці) поділяються на дві групи:

- 1) ті, що вже мають відповідники (перекладні еквіваленти) в мові-перекладу;
- 2) ті, що не мають відповідників у мові-перекладу (безеквівалентні одиниці).

Еквівалентні одиниці поділяються на одноквівалентні (тобто такі, які мають тільки один перекладний відповідник, наприклад (dollar – долар) і багатоквівалентні, тобто такі, що мають два або більше перекладних відповідників, наприклад: account – рахунок, розрахунок, підрахунок (слід мати на увазі, що маються на увазі словникові відповідники, тоді як відповідник певного слова чи фрази оригіналу в тексті може бути тільки один із кількох).

Еквівалентні лексичні та фразеологічні одиниці представлені в перекладних словниках та в текстах (тобто, поки що не зафіксовані в словниках), але існують у мові перекладу як перекладні еквіваленти.

2.2. Переклад варіантним відповідником

Неоднозначні слова мають декілька перекладних відповідників залежно від кількості їх значень (лексико-семантичних варіантів). Відповідники неоднозначного слова називаються варіантними відповідникам і варіантним відповідником розуміється один із можливих варіант: перекладу слова (терміну). Варіантний відповідник передає, як правило, якесь одне значення слова вихідної мови, тобто кожний варіантний відповідник є перекладним еквівалентом якогось одного лексико-семантичного варіанта (далі: ЛСВ) багатозначного слова. Наприклад, *broker* має такі лексико-семантичні значення: *someone who sells and buys shares; breign money etc, salesman of secondhand things, estimator*. Відповідно, кожний із цих ЛСВ має свій перекладний варіант, і тому можна говорити, що термін має такі варіантні перекладні відповідники:

- 1) люклер,
- 2) торговець застарілими речами,
- 3) оцінщик.

Варіантні відповідники можуть бути зафіксовані в перекладних словниках і тоді вони називаються словниковими варіантними відповідниками. Але перекладачі не завжди мають справу тільки із словниковими варіантними відповідниками – трапляється так, що словники не містять деяких відповідників неоднозначного слова або ж словникові варіантні відповідники певного слова взагалі не зафіксовані в словниках.

З погляду практики доцільно розрізняти випадки, коли варіантні відповідники слова подано в словнику та коли вони в словниках відсутні частково або повністю. У першому випадку перекладач вирішує завдання вибору одного адекватного в даному контексті варіантного відповідника слова оригінала і кількох, поданих в словнику. Для цього перекладач повинен точно визначити ЛСВ слова (тобто в якому значенні вжито дане слово), після чого підібрати належний варіантний відповідник із тих, які наведені в словнику.

Наприклад, потрібно перекласти термін *currency* в наступному реченні: In such cases debtors are solvent in the sense that they make payment or are in a position to make payment in the local *currency*.

Цей термін має такі словникові варіантні відповідники:

- 1) грошовий обіг;
- 2) гроші, валюта;
- 3) розповсюдженість.

Для правильного перекладу терміна, який розглядається, потрібно точно визначити, у якому із зазначених значень він вжитий.

Це робиться на підставі інформації про тематику (предмети; сферу) тексту, речення з якого перекладається, характеру відповідності змісту речення, у якому термін, всього тексту та семантичної узгодженості лексичних елементів даного речення. Тематика тексту політичний ризик експортного фінансування.

У тих випадках, коли варіантні відповідники певного слова вихідної мови в словниках відсутні, перекладач спочатку також повинен точно визначити, у якому значенні вжито багатозначне слово, а потім вже перекласти його одним із способів перекладів слів.

Варіантні відповідники – це найпоширеніший вид перекладних відповідників, оскільки більшість слів (в тому числі значна кількість економічних термінів) є неоднозначними, отже потребують при перекладі вибору або утворення відповідника лексико-семантичного варіанту слова (терміна).

2.3. Транскодування

Транскодування це такий засіб перекладу, коли звукова і/чи графічна форма слова мови оригіналу передається засобами алфавіту мови перекладу. Виділяють три види транскодування [Коваль 2002, 2003].

- 1) транскрибування – засіб перекладу, коли звукова форма мови оригіналу передається літерами мови перекладу.

The political risk, including force majeure Політичний ризик включаючи форс мажор

2) транслітерація – коли слово мови оригіналу передається літерами мови перекладу.

In the case of export financing in the national currency, the banks finance by resorting to the money or capital market (in the Netherlands for example) or to a specialized institution (such as Creditexport in Belgium).

У випадку фінансування експорту в національній валюті, банкирефінансують, звертаючись до грошового ринку чи ринку капіталу (наприклад, у Нідерландах) або до спеціалізованої установи (наприклад, Кредитекспорт у Бельгії).

3) адаптивне транскодування – коли форма слова мови оригіналу адаптуються відповідно з фонетичною та граматичною структурою мови перекладу.

The exporter will be the beneficiary of the subsidies and face the problems connected to the late payment of these subsidies.

Експортер буде бенефіціаром субсидій і зіткнеться з проблемами, пов'язаними з несвоєчасною виплатою цих субсидій.

При транскодуванні, як можна побачити, літерами мови може передаватися вся форма або більша її частина. Іноді застосовується змішане транскодування, коли більша частина транскодованого слова відбиває його звучання у вихідній мові, але разом із тим передаються й деякі елементи його графічної форми. Зокрема, це досить часто застосовується у випадку передачі власних імен, наприклад, Mansell – "Маннселл" (а не "Менселл" як вимовляється це власне ім'я англійською мовою).

При перекладі неологізмів транскодування звичайно супроводжується описовим перекладом, що подається в дужках: Dow Jones – індекс Доу Джонса (індекс Доу-Джонса для акцій промислових компаній); marketing – маркетинг (комплекс заходів із вивчення попиту та оптимального збуту продукції). Саме так подаються в перекладних словниках ті транскодовані

терміни, що лише недавно увійшли в мову перекладу, наприклад, futures – ф'ючерс (невідкладний контракт): tender – тендер (заява про підряд). Для надання транскодованому терміну певної вмотивованості внутрішньої структури іноді додаються пояснювальні слова: NASDAQ – індекс НАСДАК.

Транскодовані терміни, що вже закріпилися в мові перекладу, у словниках можуть подаватися без додаткового описового перекладу: credit – кредит.

Транскодування неологізмів відбувається при перекладі в тих випадках, коли в культурі, науці країни мови перекладу відсутнє відповідне поняття і відповідний перекладний еквівалент, а перекладач не може підібрати слово або слова в мові перекладу, які б адекватно передавали поняття і задовольняли вимогам до терміноутворення. Оскільки при транскодуванні транскодоване слово має одне значення, то такий спосіб перекладу доцільно застосовувати в тих випадках, коли в мові перекладу необхідно створити чітко однозначний термін.

Особливо часто транскодування термінів відбувається в тих випадках, коли термін у мові перекладу складається з міжнародних терміноелементів латинського або давньогрецького походження: distributor – дистриб'ютор, investor – інвестор, macroeconomics – макроекономіка.

Both small and large investors have come into the country with their long-term projects.

І малі, і великі інвестори прийшли в країну зі своїми довгостроковими проектами.

Перш ніж застосовувати цей спосіб перекладу, перекладач повинен переконатися, що в мові перекладу відсутній перекладний відповідник слова, що перекладається, інакше через транскодування в мові перекладу можуть виникнути синонімічні терміни, а це порушує чіткість та стрункність певної терміносистеми: inflation-інфляція, збільшення цін, stagnation – стагнація, відсутність розвитку. The stagnation business was then running at

over 16%. Стагнаційний бізнес тоді перевищував 16 %.

2.4. Відтворення англомовної економічної лексики за допомогою калькування

Калькування – це дослівний (буквальний) переклад, тобто такий засіб перекладу нових слів, коли відповідником простого або складного слова мови оригіналу мові перекладу вибирається, як правило, перший по порядку відповідник у словнику, наприклад, *loafing dsht* – поточний борг, *shocktherapy* – шокова терапія.

У цих прикладах українські відповідники англійських термінів утворені шляхом вибору першого словникового відповідника кожного з компонентів. Калькування як прийом перекладу частіше застосовується при перекладі складних слів (термінів). Воно може застосовуватися також стосовно тільки одного з компонентів складного слова (терміна): *big business* – великий бізнес.

Досить часто калькування застосовується при перекладі до тих складних термінів, що утворені за допомогою поширених загальнонародних слів.

Калькування можна застосовувати тільки тоді, коли утворений таким чином перекладний відповідник не порушує норми вживання і сполучуваності слів в українській мові.

2.5. Контекстуальна заміна

Контекстуальна заміна – це така лексична перекладацька трансформація, внаслідок якої перекладним відповідником стає слово або словосполучення, що не є словниковим відповідником і яке підібране із врахуванням контекстуального значення слова, що перекладається, контексту його вживання та мовленнєвих норм і традицій мови перекладу: *may also be the case that as a **result** of diplomatic tension, a country decides to take certain measures against imports or exports to a particular country.*

Це може бути також випадок внаслідок дипломатичного напруження, країна вирішує вжити певні заходи проти ввезення товарів певної країни або експорту до певної країни.

Materials are anything from which products can be made. Матеріали — це все те, з чого можна виробити вироби.

Існують чотири основних прийоми створення контекстуальних заміन: смислова диференціація, конкретизація, генералізація значення та антонімічний переклад.

Смислова диференціація є видом контекстуальної заміни, коли в перекладі використовується слово, значення якого є логічним розвитком значення слова, яке перекладається. Іноді відхилення в перекладі від "букви" оригіналу необхідно для досягнення адекватності перекладу, оскільки в мовах оригіналу та перекладу можуть діяти різні мовленнєві норми та існувати різні традиції мовлення. Наприклад, the gearing ratio is 1:1 тобто рівне відношення.

Зрозуміло, користуватися цим прийомом перекладу лексичних елементів необхідно обачно і тільки там, де це доцільно, оскільки значний семантичний розвиток значення слова, що перекладається, може призвести до викривлення змісту оригіналу і порушення адекватності перекладу.

Антонімічний переклад, коли форма слова або словосполучення замінюється на протилежну (позитивна на негативну і навпаки), а зміст одиниці, що перекладається, залишається в основному подібним.

По суті, термін "антонімічний переклад", який зустрічається в літературі, є неточним, оскільки слово, що перекладається, не замінюється на антонім у мові перекладу, а змінює лише форму на протилежну, тоді як його зміст, значення залишається без особливих змін. Тому для позначення означеного способу перекладу краще використовувати термін "формальна негативація", в якому підкреслюється саме зміна форми слова або словосполучення і не йдеться про антонімічність як таку, що пов'язана із зміною змісту на протилежний.

Означена трансформація представлена трьома видами:

1) негативація (слово або словосполучення без формально вираженої суфіксом або часткою замінюється в перекладі на слово з префіксом не- або словосполученням із часткою не, наприклад, continue – не зупинятися).

The sponsors may be invited to retain a certain percentage of the shares *until* all credits have been repaid.

Спонсорам можна запропонувати зберегти певний відсоток акцій до погашення усіх кредитів.

2) позитивація – це така перекладацька трансформація, коли слово або словосполучення з формально вираженою заперечувальною семою замінюється в перекладі на слово або словосполучення, яке не містить формально вираженого негативного компонента:

For instance via an embargo, boycott, import ban. withdrawal of import licences, not permitting exchange authorizations or subjecting to licences certain products which hitherto could be freely imported

Наприклад, за допомогою запровадження ембарго, бойкоту, заборони на імпорт товарів, відмови у наданні ліцензій на імпорт, заборони на обмін або надання ліцензій для певних товарів, які можна вільно імпортувати.

3) анулювання двох наявних у реченні негативних семантичних компонентів (наприклад, not impossible – можливий).

В певних контекстах деякі англійські слова, що не мають у своєму складі заперечувальних морфем, але містять, як правило семантичний компонент, можуть перекладатися подібними закінченнями словами з префіксом не- або сполученням частки "не" й антонімічним відповідником слова, що перекладається, наприклад, to Jail "не вдатися".

Тому формальна негативація є одним з прийомів реалізації контекстуальної заміни, що можлива лише в певному контексті.

Одними з таких слів, при перекладі яких найчастіше застосовується даний прийом, є дієслово to fail та похідний від нього іменник failure:

Due to a strong fall in imports by Western European countries, their trading

partners in Eastern Europe/ailed to pusfi up their exports by 20 per cent.

Через сильне зменшення експорту у західноєвропейських країнах, їхнім партнерам по торгівлі з Східної Європи не вдалося підвищити експорт на 20 відсотків.

2.6. Описовий переклад

Описовий переклад – це такий прийом перекладу нових лексичних елементів вихідної мови, коли слово, словосполучення, термін чи фразеологізм замінюється в мові перекладу словосполученням (або більшим за кількістю компонентів словосполученням), яке може адекватно передати зміст цього слова або словосполучення (терміна), наприклад:

The Chancellor of Exchequer's had his finger in rail pay-pie. Вираз to have a finger in the pie означає приймати участь в якійсь справі, прикласти до чогось руку.

The data shows that the company would lose a "sea" of unrealized profits.

Дані показують, що компанія втратила б "море" нереалізованих прибутків.

До описового перекладу висуваються такі вимоги:

1) переклад повинний точно відбивати основний зміст позначеного неологізмом поняття.

2) опис не повинний бути надто докладним,

3) синтаксичні структури словосполучення повиннабути складною.

[Бибик: 12]

При застосуванні описового перекладу важливо слідкувати за тим, щоб словосполучення в мові перекладу точно і повно передавалоосновні ознаки поняття, позначеного словом оригіналу. Наприклад, signing-on time – час, коли на біржі праці реєструють безробітних, draw-down – зменшення кількості, спричиняє зменшенням фінансування.

According to the latest estimates from the IRC. 1999 world production may fall to 127, 200 tonnes from 158, 200 in 1997-just over 30,000 below estimated

Western consumption, which is forecast to rise marginally. Implies a drawdown in stocks to about 55,000 tonnes by the end of this year, compared with probably more than 100,000 at their 1997 peak.

Відповідно до останніх оцінок компанії IRC (Ай Ер Сі) світове виробництво може різко знизитися у 1999 році до 127,000 тон з 158, 200 порівняно з 1997 роком – якраз на 30,000 нижче споживання Заходу, яке за прогнозами збільшиться у незначній мірі. Це буде означати зменшення кількості випадків зменшення фінансування на складах бо 55.000 тон до кінця року, порівняно з приблизно більшим, ніж 100.000 піком у 1997 році.

Перед застосуванням цього прийому перекладу неологізмів необхідно виконати попередню умову правильності перекладу неологізмів-переконатися, що в мові перекладу відсутній перекладний відповідник (зрозуміло, що перекладні словники ще не могли його зафіксувати, проте він може бути зафіксований, зокрема, у вже перекладеній нещодавно літературі, щоб не створювати термінологічні дуплети в мові перекладу).

Для того, щоб правильно застосувати такий прийом перекладу, необхідно добре знати предметну сферу тексту, що перекладається щоб правильно розкрити зміст позначеного неологізмом поняття. У порівнянні з транскодуванням описовий переклад має ту перевагу, що завдяки йому досягається більша прозорість змісту поняття, позначеного відповідником неологізма. Разом із тим, описовий переклад характеризується такими недоліками: при його застосуванні можливо неточне або нечітке тлумачення змісту поняття, позначеного неологізмом описове словосполучення порушує таку вимогу до термінів, як стислість (а тому такі багатослівні терміни не мають дериваційного потенціалу, тобто від них важко, якщо взагалі можливо, утворювати похідні терміни).

2.7. Лексичні перекладацькі трансформації

Перекладацькі лексичні трансформації – це різного виду зміни лексичних елементів мови оригіналу з метою адекватної передачі їх

семантичних, стилістичних і прагматичних характеристик із врахуванням норм мови перекладу та мовленнєвих традицій культури мови перекладу. Лексичні трансформації застосовуються тоді, коли словникові відповідники певного слова мови оригіналу не можуть бути використані у перекладі з причин невідповідності з погляду значення і контексту [Бондаренко: 39].

Перестановка – це граматична трансформація, внаслідок якої змінюється порядок слів, словосполучень або речень:

Depending upon the criterion adopted, the risks may be classified in various categories.

Ризики можна класифікувати різними категоріями, залежно від прийнятого критерію.

б) неозначений займенник one можна перекласти :

1) безособовим реченням

One should bear in mind that 'instalment credit' at a fixed interest rate and withan interest supplement prior to despatch of the equipment is only possible if the foreign buyer has agreed to make larger payments than the customary 15 per cent advances during the period of manufacture.

Треба пам'ятати, "частковий кредит" за фіксованої відсоткової ставки та з додатковим відсотком можливий тільки тоді, коли іноземний покупець погодився зробити більший платіж, ніж звичайні 15 відсотків авансів під час періоду виробництва.

Конкретизація значення слова

Лексичний елемент, як відомо, не розкладається ні окремо, сам по собі, в ізоляції від речення та тексту, де він вживається, а в сукупності його контекстуальних зв'язків та функціональних характеристик. Тільки так досягається точність та адекватність перекладу слів (в тому числі й термінів). Чим більше враховується перекладачем всі характеристики слова, що перекладається, тим адекватнішим буде його переклад.

Однією з таких важливих характеристик є норми та традиції вживання слів у певній сфері мовлення. Знання словникових відповідників є

необхідною, але недостатньою умовою адекватного перекладу лексики. Переклад лексичних елементів не обов'язково передбачає тільки вибір словникових відповідників. Крім цього, важливим є вміння підібрати контекстуальні відповідники, що не завжди фіксуються у перекладних словниках.

Важливим способом вибору контекстуального відповідника слова є перекладацька лексична трансформація конкретизації значення, що зумовлена розбіжностями у функціональних характеристиках словникових відповідників лексичних елементів оригіналу та традиціях мовлення.

Конкретизація значення – це лексична трансформація, внаслідок якої слово (термін) ширшої семантики в оригіналі замінюється словом чи терміном вузької семантики.

Нерідко конкретизація застосовується при перекладі англійського дієслова to be, що вживається в англійському мовленні значно частіше, ніж відповідне українське дієслово "бути".

The focus is on the description of the work of the main schemes of financing.

Тут увага зосереджується на описі роботи основних схем фінансування.

Необхідно зауважити, що англійські слова широкої семантики можуть перекладатися на українську мову за допомогою не тільки конкретизації, а й включення їх у перекладі взагалі, а також шляхом використання їхніх словникових відповідників. Слід мати на увазі, що застосування конкретизації у перекладі лексики вимагає творчого підходу з боку перекладача.

Генералізація значення слова.

В процесі перекладу лексичних елементів перекладні відповідники можуть утворюватися за рахунок не тільки звуження значення англійських слів, а й розширення значення. Лексичною перекладацькою трансформацією, що при цьому використовується і що протилежна за

напрямок трансформації конкретизації, є генералізація, внаслідок якої слово із вузьким значенням, що перекладається, замінюється у перекладі на слово із ширшим значенням.

These sorts of enterprises exhibit high profits.

Ці види підприємств характеризуються високими прибутками.

Трансформація додавання полягає у введенні в переклад лексичних елементів, що відсутні в оригіналі, з метою правильної передачі смислу речення (оригіналу), що перекладається, та/ або дотримання мовленнєвих і мовних норм, що існують в культурі мови перекладу.

Economic stability and state control are – the major factors of economic blossom.

Забезпечення стабільності роботи та надійності державного управління - ось головні фактори економічного процвітання.

У наведених прикладах деякі слова відсутні в поверхневій структурі оригіналу, але їхній зміст імпліцитно присутній в тексті. Оскільки трансформація додавання зумовлена необхідністю дотримання норм мови перекладу, застосування цієї трансформації потребує належного знання мови перекладу та її норм.

Перекладач від себе, тобто довільно не може вилучати нічого із змісту тексту, що перекладається. Вилучатиможна лише ті елементи смислу, що певним чином дублюються в оригіналі за нормами мови оригіналу або передача яких мовою перекладу може порушити норми останньої.

Для цього застосовується трансформація вилучення – виправдана з погляду адекватності перекладу, усунення в тексті перекладу тих плеонастичних або тавтологічних лексичних елементів, які за нормами мови перекладу є частинами смислу тексту.

The proposal was rejected and repudiated.

Цю пропозицію було відхилено.

2.8. Аналіз способів перекладу економічних неологізмів

Ще начасі не існує однозначного вирішення питання: за чим можна закріпити поняття неологізму, які є критерії віднесення певної лексеми до неологізмів.

При аналізі визначень поняття "неологізм" різними дослідниками стає очевидним два погляди: термін "неологізм" використовується як до новоутворень, тобто до знову винайдених на матеріалі мови, в повній відповідності з існуючими у мові словоутворюючими моделями слів або словосполучень, які означають нове, раніше невідоме, неіснуюче поняття, предмет, сферу науки, вид занять, професію т.д. [Гордбул: 108]. Наприклад, reactor – ядерний реактор, biocide – біологічна війна. Так і до неологізмів, а саме до знову винайденим синонімам до слова, яке вже існує в мові, для визначення відомого поняття, однак, які несуть коннотативні відтінки, тобто відповідні семантичні та стилістичні відтінки слова, які накладаються на його основне значення, а також до слів у новому значенні [Ботвина: 31]. Наприклад, словобoffin (вчений, який займається секретною роботою, частіше всього з військового) є близьким синонімом словascientist, однак має інший семантичний відтінок і т.д. Відмічається також неоднорідність складу цих лексичних інновацій по причинам свого виникнення, по своїй стійкості в мові, частоті вживання, по своїй майбутній долі, коли одні з них стійковходять у мову, а інші є менш стійкими та можуть вийти з обігу через якийсь відносно короткий період часу.

Часто поява нових слів пов'язана з виникненням нових, хоча поняття лишається тим самим, оскільки мова взагалі, особливо лексика, виконуючи свою основну функцію як засіб спілкування, перебудовується, дифференціюється та уточнюється для того, щоб більш адекватно відобразити, відтворити та закріпити нові поняття у відповідних словах та висловлюваннях. Неологізми, які з'являються на периферії мовної системи, якийсь час знаходяться в розпорядженні цієї периферії та тільки поступово, та й то не всі, а найбільш відповідаючі структурним вимогам слова мови,

переміщуються до центру мовної системи, до основного словникового фонду.

Новоутворення ж якщо і виникають на периферії, то швидше (а часом й одразу) проникають ближче до центру, та активно входять у словниковий склад мови. Новоутворення з'являються як правило у мові науки, техніки, культури, політики, у той час як неологізми – у розмовній мові.

Зясування значення неологізма.

Беручи до уваги визначення терміну " неологізм", можна припустити, що перекладач, вперше зустрічаючи саме неологізм, природно немає уяви про поняття, яке він означає. Тому значення неологізма треба зясувати з контексту. При письмовому перекладі контекст як правило є доволі інформативним.

В процесі перекладу слова зазвичай виділяють два етапи:

зясування значення слова в контексті;

передача цього значення засобами мови-перекладу.

У випадку перекладу неологізма, перший етап грає вирішальну роль, а останній є тільки технічним питанням, хоча й його важливо вирішити методами найбільш придатними для мови- перекладу.

У межах загального поняття контексту вирізняється вузький контекст (мікроконтекст) й широкий контекст (макроконтекст). Під вузьким контекстом мається на увазі контекст речення, тобто лінгвістичні одиниці, які складають середовище даної одиниці, яке не виходить за межі речення; широкий контекст – це сукупність мовних одиниць, які охоплюють дану одиницю в межах, які знаходяться за межами вже даного речення, іншими словами, у суміжних із ним реченнях. Точні межі широкого контексту вказати неможливо – це може бути контекст групи речень, абзацу або навіть всього твору (напр. розповіді, статті або роману) в цілому. Дуже важливо при зясуванні значення неологізмів приймати до уваги як раз макроконтекст, оскільки саме в ньому може міститися відповідь.

Вузький контекст, у свою чергу, можна розділити на контекст

синтаксичний та лексичний. Синтаксичний контекст – це та синтаксична конструкція, в якій використовується слово, словосполучення або (підрядне) речення. Лексичний контекст – це сукупність конкретних одиниць, слів та стійких словосполучень, в середовищі яких зустрічається дана одиниця.

Врахування синтаксичного контексту дозволить перекладачу визначити приналежність неологізма до одної з частин мови, однак при з'ясуванні значення неологізма вирішальним є облік саме лексичного контексту [Луць: 116]. Нові слова як правило виникають на основі вже існуючих в мові слів та морфем. Аналіз цих слів та морфем може дати перекладачу серйозну допомогу в з'ясуванні значення неологізма. Для цього необхідно добре знати способи словоутворення в англійській мові, такі як надання існує існуючому слову ще одного значення.

Наприклад, слово *call* в англійській мові означає "називати", "викликати, призивати", "виклик", "дзвінок" та ін. Однак з розвитком біржової справи з'явилося нове значення, зафіксоване в словниках (тобто право купувати в межах певного строку цінні папери по обумовленій ціні з попередньою виплатою премії), а з розвитком банківської справи – "вимога банку до зайомщика про довгострокове погашення кредиту у зв'язку з порушенням його умов" словоскладання.

Одним з найдавніших, найуніверсальніших способів словоутворення в англійській мові є словоскладання, яке не втратило своєї активності і в наш час: більше одної третини всіх словоутворень в сучасній англійській мові складні слова.

Процес словоскладання представляє собою складання двох основ, як правило, омонімічних словоформ. Наприклад, *carryback* – "переніс збитків на вранішній період", *citiplus* "інструмент хеджирування, який пропонується клієнтам банком "Сітібенк" (США)" і т.д.

Оскільки норми сучасної англійської мови дозволяють сполучення слів, які мають ті ж лексико-граматичні характеристики, що й з'єднувальні при словоскладанні основи, то визначити, в яких випадках перекладач має

справу з складним словом-неологізмом, а в яких – зі словосполученням, виявляється досить важко. Closing bank "банк, який завершує угоду, в якій брало участь декілька банків" closing bank "банк, який закривається".

У наш час розроблена низка критеріїв для розмежування складних слів та словосполучень. При перекладі неологізмів в англійських текстах особливої уваги заслуговує орфографічний критерій, зміст якого полягає в розгляді певного комплексу, написаного разом або через дефіс, як складного слова, а комплексу, чийі компоненти пишуться окремо, як словосполучення: *dividend-right certificate* – "сертифікат, який дає право на отримання дивіденду", *dear-money policy* – "обмеження кредиту шляхом збільшення відсоткових ставок", *fill-or-kill order* – "наказ клієнта брокеру, який повинен бути негайно виконаним або анульованим".

У випадках, коли з'єднують слова, які закінчуються та починаються на однакову голосну або приголосну, одна з них опускається:

net + etiquette = netiquette "неписані загальноприйняті правила спілкування або розміщення інформації в Інтернет".

Однак, треба відмітити, що це не є правилом:

Some sections of the American press are tipping the case still further by using an even more emotive term "cyberrape", to describe the actions of Jake Baker, a American student.

Деякі американські видання підливають олію в огонь, використовуючи ще більш емоційний термін "кібер-згвалтування" до дій двадцятирічного американського студента Джейка Бейкера.

Також необхідно відмітити, що у багатьох випадках спостерігається непослідовність в написі навіть одного і того ж комплексу. Наприклад, у випадку *man-made* "штучний, зроблений людиною" 6% – окремий напис, 82% – через дефіс, 12% – напис разом [Луць : 84].

Аналіз компонентів, які входять до складу складного слова, дає перекладачу можливість, знаючи лексичне їх значення, зясувати значення всього комплексу:

Graphite bombing caused power lines destruction turning off life-supports in hospitals.

Як бачимо неологізм *life-supports* складається з двох частин *life* ("життя") та *support* ("підтримувати"), значить мова іде про щось, що дозволяє підтримувати життя або життєздатність, при чому суфікс *-s* вказує на те, що маємо справу з іменником в множині. Таким чином, беручи до уваги контекст, цей неологізм можна перекласти як "апаратура життєзабезпечення".

Під час бомбардування графітними бомбами було пошкоджено лінії електропередачі, що стало причиною відключення апаратури життєзабезпечення у лікарнях.

Для правильного з'ясування значення утворених таким шляхом неологізмів перекладачу необхідно знати продуктивні афікси в сучасній англійській мові та вміти правильно поділяти слово на компоненти.

Дуже часто при подібному способі утворення неологізмів мають сатиричний відтінок, особливо у пресі:

that they taste the same in Peking as they do in London or New York, and so it was that world burgeronomics was bom by McDonald's.

В даному випадку автор статті хоче звернути увагу читача на значний розвиток мережі ресторанів Макдональдс індустрії швидкого харчування, де існують свої закони та явища й подібно іншим економічним законам однаково діють в різних країнах: що в Пекіні вони такі ж, як у Лондоні чи Нью-Йорці, ось так "Макдональдс" започаткував світову конверсію.

Конверсією називається функціональний перехід слова з однієї частини мови в іншу, тобто використання одного слова в якості різних частин мови. Однак, деякі вчені (О.І. Смирницький, В.М. Ярцева) вважають конверсію актом словоутворення, коли слова, які утворюються, омонімічні, але відрізняються від них парадигмами [Коваль: 117]. Так, наприклад, зараз в мережі Інтернет можна часто бачити *E-mail me/us to*. Уявлення значення подібного неологізма не має труднощів. Синтаксичний контекст дає

можливість визначити належність слова до перехідних дієслів, та значення слова E-mail (електронна пошта) перекладаємо:

Then his telefonino rang, or rather squeaked piercingly. It is impossible to get away from the wretched telefonino wherever you are in Italy. Of all the countries in Europe, only Britain has more mobile telephones. (The Independent, 1998)

Потім задзвонив, або скоріше пронизливо запищав його міні- телефон. У якій би частині Італії ви не знаходились, вам нікуди не дітисся від цих жалюгідних телефонів. З усіх європейських країн, мобільних телефонів більше тільки у Великобританії.

Зворотня деривація це процес утворення дієслів шляхом усічення суфікса від корелятивних іменників типу televise "показувати по телебаченню" відtelevision "телебачення" [Луць: 98] .

Зрощення – поєднання або усічення кореня одного слова з цілим словом, або поєднання двох усічених коренів:

forex reserve (forex = foreign + exchange) – "резерви в іноземній валюті", impex transactions (impex = import export) – " експортно-імпортні операції".

Серед існуючих видів цього способу словоутворення особої уваги заслуговують частково скорочені ініціальні скорочення, зміст яких полягає в ініціальному скороченні одного з елементів конструкції, наприклад, B-unit (Barclays currency unit)"міжнародна грошова одиниця банку "Барклейз бенк інтернешнл". Fed Wire – "система електронного зв'язку федеральних резервних банків (США)" [Луць: 96].

Способи передачі англійських неологізмів засобами української мови.

Під час міжмовних контактів було винайдено низку шляхів передачі неологізмів.Зокрема, транскрипція та транслітерація.

Квазібезперекладні методи передачі неологізмів. Названі так тому, що при використанні цих прийомів акт перекладу замінюється актом запозичення звукової (при транскрипції) або графічної (при транслітерації)

форми слова разом з значенням у мові-перекладу. Однак, безперекладність цього прийому в дійсності тільки здається: фактично тут запозичення відбувається саме заради перекладу як необхідна умова для його здійснення. Запозичене слово стає фактом мови-перекладу й вже виступає як еквівалент зовнішньо ідентичного з ним іншомовного слова. Цей шлях є одним з найдавніших та найрозповсюдженіших на стадії природних (дописьмових) мовних контактів, але він продовжує грати немало роль і сьогодні. Однак, використання цього прийому в наш час пов'язане з цілою низкою обмежень (мовна політика, стилістичні норми, традиції різних соціолінгвістичних колективів і т.д.).

Метод транслітерації полягає в тому, щоб за допомогою українських літер передати літери, які складають англійське слово, наприклад, put "пут" (опціон), Nikkei – "Ніккей" (індекс курсів цінних паперів на Токійській фондовій біржі) и т.д. Транслітерація широко використовувалася перекладачами до кінця ХІХ століття. Для цього перекладачу необов'язково було знати вимовлення англійського слова, й він міг обмежитися його зоровим усвідомленням.

Значно більше розповсюдження в перекладацькій практиці нашого часу має прийом транскрибування, який полягає в передачі не орфографічної форми слова, а фонетичної. Через значну різницю фонетичних систем української та англійської мови, така передача завжди є умовною та відтворює тільки деяку подібність англійського звучання.

Взагалі перекладачу треба завжди мати на увазі, що при використанні прийому транскрипції завжди є елемент транслітерації. Підсумовуючи все сказане, можна констатувати, що елементи транслітерації при транскрибуванні можна знайти в наступному:

транслітерація невимовних звуків

транслітерація редукованих голосних

передача подвійних приголосних.

Серед саме способів перекладу в окрему гілку відокремлюється

калькування, яке займає проміжну позицію між повністю перекладними та неперекладними способами передачі неологізмів. "Неперекладність" калькування проявляється в збереженні незмінної внутрішньої форми слова (пор. збереження незмінної зовнішньої форми при безперекладній передачі). Калькування передбачає існування двосторонніх міжмовних відповідностей між елементарними лексичними одиницями, які й використовуються як "будівельний матеріал" для відбудови внутрішньої форми запозиченого слова або слова, яке перекладається.

Калькування як прийом винайдення еквіваленту схожий на буквальный переклад – еквівалент цілого винаходиться шляхом простого складання еквівалентів його складних частин. Під впливом калькування є тільки неологізми складного слова [Коваль: 131]. Наприклад, слово multicurrency складається з multi та currency, обидва окремо можуть перекладатися як "багато-" (суфікс, який означає множину) та "валюта", при їх складанні виходить "багатовалютний" (напр. кредит) або interbank /market = inter – ("між-") + ("банківський") – "міжбанківський (ринок)".

Хоча еквіваленти – кальки "страждають" буквализмом та потенційна термінологічність робить їх досить привабливими для використання в газетно-публіцистичних та громадсько-наукових роботах.

Описуючі еквіваленти належать до некалькуючих способів передачі неологізмів та принципово відрізняються від кальки тим, що в описуючих способах передачі неологізмів інваріантом перекладу є саме значення іншомовної одиниці безвідносно до характеру його зв'язків з зовнішньою структурою слова, у той час як при калькуванні інваріантом перекладу є форма одиниці іноземної мови (не звукова чи графічна, як при транскрибуванні чи транслітерації, а лексична або лексико-морфологічна) змістовна сторона лишається буцімто "за дужкою".

Іншими словами, описуючий переклад полягає в передачі значення англійського слова за допомогою більш або менш розповсюдженого пояснення. Цей спосіб можна використовувати як для пояснення значення в

словарі, так й при перекладі неологізмів в конкретному тексті.

Описуючий переклад виконується різними способами. Розглянемо два випадки.

Біржовий термін *open outcry*, використовуючи калькування, можна було б передати як "відкритий викрик" не цураючись буквалізма, оскільки всім відомо, що на біржі необхідно дуже швидко реагувати на попит та пропозицію й при назначенні ціни, для того, щоб обігнати конкурентів, не кричати просто неможливо.

Однак, цей спосіб передачі є неприпустимим, оскільки не розкриває значення цього слова. В даному випадку найбільш дієвим прийомом був би описовий переклад. Таким чином, за значення терміну можна прийняти пояснення в достатньо авторитетному тлумачному словарі ІМ. Так в *The Oxford Dictionary for the Business World* (1993) значення терміну *open outcry* роз'яснюється як "a meeting of commodity brokers with dealers in order to form a transaction. Traders usu. form a ring around the person shouting out bids and offers", а переклад в даному випадку буде звучати так: метод біржової торгівлі шляхом прямого контакту продавця та покупця.

Розглянутий на даному прикладі спосіб описового перекладу називаємо пояснюючим, оскільки в еквіваленті пояснюються вагомі елементи значення слова, яке перекладаються. Пояснювальний переклад стоїть ближче до тлумачення слова, але він все ж лишається перекладом та є придатним для використання в реальному тексті.

Однак, навіть при оптимальному підборі пояснювального еквівалента йому придатні такі недоліки, як багатовимовність та деяка факультативність еквіваленту в мові-перекладу.

Отже, при перекладі текстів економічної тематики бачимо, що використовуються різноманітні перекладацькі прийоми (вибір варіантного відповідника, додавання, вилучання, субституція, пермутація і т.д.), але найпоширенішим є транскодування. Однак, з усіх його видів (транслітерація, транскрибування, адаптивне транскодування) найчастіше

застосовується транслітерація та адаптивне транскодування.

РОЗДІЛ ІІІ. ГРАМАТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛОМОВНОГО ЕКОНОМІЧНОГО ДИСКУРСУ НА УКРАЇНСЬКУ МОВУ

3.1. ВИПАДКИ ГРАМАТИЧНОГО СПВПАДАННЯ ПІД ЧАС ПЕРЕКЛАДУ

Грамматичні правила, граматичні закони, взагалі граматичні явища певної мови, пов'язані з внутрішніми законами її розвитку або, обумовлені у своїй сукупності, відрізняються від граматичних явищ іншої мови, хоча і можуть виявляти в окремих відносинах схожість із ними. Звідціля й беруть початок граматичні труднощі перекладу – в галузі як морфології, так і синтаксису [Карабан]. Ця розбіжність, яка з виключною силою дає про себе знати саме при перекладі, є результатом внутрішньої специфіки кожної з двох мов.

Негайно треба обумовити ті граматичні особливості, які можуть створювати значні труднощі під час вивчення мови, при засвоєнні думки того чи іншого тексту, не при перекладі, тому що існує точний засіб, який постійно використовується, який є одним при передачі кожної з таких особливостей, хоча він потребує значної перебудови всього звороту. Так, наприклад, можна привести збіг прямого додатку з інфінітивом - так званий *accusativus cum infinitivo* типу:

Our company expected the information to be here by this time. За правило, перекладається складнопідрядним реченням, де в якості підмета підрядного речення є іменник, який відповідає прямому додатку оригіналу, а як присудок-дієслово, яке відповідає за змістом інфінітиву оригіналу, тобто вище наведеному реченню буде відповідати: Наша компанія розраховувала, що інформація до цього часу буде тут. До цієї ж категорії подій відносяться: дієслів *to have, to be* (у відмінювальній формі) з інфінітивом, яке висловлює наказ або можливість). Вони зазвичай передаються сполученням присудка,

який за своїм словниковим складом висловлює наказ чи можливість, із інфінітивом:

Fixed Rate Mortgages are to be amortized over a 10, 15, 20, 25, 30 and 40 year terms.

Іпотека з фіксованою процентною ставкою має бути повернена через 10, 15, 20, 25, 30 та 40 років.

Сюди також відносяться збіг дієслова to seem з інфінітивом, який потребує скоріше всього передачі таким реченням, де присудком (у відмінювальній формі), є дієслово, яке відповідає за значенням інфінітиву, а відмінювальній частині присудка оригіналу відповідає за значенням прислівник або вставне слово "здається" (або " як здається"): Export credit financing seems to have no impact on government expenditures. Здається, експортне кредитне фінансування не має ніякого впливу на державні витрати.

Далі – безсполучникові означальні підрядні речення типу: Official export credit agencies are not allowed to grant financing below the minimum rates government has set

Офіційним експортним агенціям заборонено надавати фінансування нижче мінімальних відсоткових ставок, які встановив уряд.

Для мовної особливості цього типу характерно, що граматична перебудова, яка необхідна при перекладі на іншу мову, обмежується тісними межами невеликого словосполучення. Треба підкреслити, що при передачі подібних явищ, взагалі однотипної для кожного з них, не може бути все ж таки повного стандарту, слідування одному якомусь незмінному рецепту, та не виключається вибір між кількома, однак близькими один до одного можливостями, та вибір варіанту буде залежати від співвідношення з сусідніми фразами перекладу, від жанру тексту і т.д. [Рудь]. При перекладі з однієї певної мови на іншу встановлюється відоме порівняно обмежене коло випадків, які не складають проблему для загальної теорії перекладу та представляють відомим інтерес тільки для окремої теорії.

Треба пам'ятати, що різниця граматичної структури часто викликає необхідність при передачі значення, вираженого морфологічних особливостей оригіналу, застосовувати у перекладі засіб синтаксичного та лексичного порядку. Також треба пам'ятати про те, що і при наявності у мові оригіналу та перекладу формально близьких граматичних елементів їх смислові та стилістичні функції можуть бути різними. Виникає питання про використання елементів, які відрізняються та могли б виконувати функції, які відповідають оригіналу.

Можуть бути вказані два основних типи граматичної розбіжності між мовою оригіналу та мовою перекладу.

Перший випадок - той, коли у мові оригіналу зустрічається елемент, якому немає формально-граматичної відповідності у мові перекладу, наприклад, наявність категорії артикля, складні норми минулого часу.

Другий випадок – той, коли в мові, якою робиться переклад, є елементи, які не мають формальної відповідності у мові оригіналу, а між тим вони неминуче використовуються при перекладах (наприклад форма виду дієслова, широко розвинена система, наявність дієприкметників активної форми минулого часу та пасивної форми теперішнього часу).

3.2. ВИПАДКИ ГРАМАТИЧНОГО НЕСПІВПАДАННЯ

Переклад артикля. Коли говоримо про відсутність в українській мові артикля, то це явище з погляду перекладу повинне враховуватися, перш за все, у зв'язку з можливістю або неможливістю передати специфіку, яка виражається в оригіналі або тексті готового матеріалу завдяки різниці між артиклем означеним та неозначеним (тому що роль артикля, як належність іменника, і як ознака граматичного роду, передається фактично флективними засобами української мови, і може бути невідповідність у граматичному роді слів, які позначають однакові предмети та поняття, за винятком спеціальних та рідких випадків, які є більш вагомими у художній

літературі, не призводять до якихось смислових розбіжностей. Зрозуміло, досить часто зустрічається таке положення, коли функція артикля в умовах вузького контексту, наприклад, у заголовках з їх характерною короткістю, лишається невідтвореною. Так, наприклад, пишуть

The Joint Stock Company

R. H. L Project building LTD

Підкреслюють та виділяють саме ланку компанію, її титул, а український переклад цієї назви, стилістично можливий. -"Акціонерне товариство

We have been authorized a company which prtxfaces.

У даному випадку артикль (неозначений) не має також силового значення. Але в даному випадку є можливим, але зовсім не є обов'язковим переклад неозначеного артикля словом " одна", "якась".

Однак, крім цієї можливості існує ще інша, порівняємо той самий приклад, але з наявністю означеного артикля: have been authorized by the company which produces. Як ми бачимо, межі перекладу значно стали вужчими. Тому що наявність артикля означеного прямо вказує на конкретні характерні типи суб'єкта. Існує достатня кількість виразів із використанням неозначеного артикля. Що до артикля означеного, то, як правило, керуються нижче наведеними правилами.

Включаючи ділову документацію, є лаконічним і потребує високого рівня стандартизації [Науменко, с.32], та внаслідок цього, не має сенсу ускладнювати його складними конструкціями.

3.3. ОСОБЛИВОСТІ ВІДТВОРЕННЯ ГРАМАТИЧНОГО ЧАСУ

Мова ділових паперів та документів суха та лаконічна. Конструкція речень намагається досягти чіткості та простоти. Саме з цього випливає необхідність формування тексту за допомогою конструкцій не складних, з використанням простого часу, пасивні конструкції використовуються, але, по можливості, у найменш складних варіантах. У діловому листуванні використовується чіткий порядок слів, що є загальним правилом для всієї англійської мови та широко використовуються всі часи групи Indefinite, Present Perfect. Past Perfect: група часу Continuous використовується не так часто [Луць]. Як правило, час останньої названих груп використовується у розділах "The scope of activities", у статтях, які дають опис напрямків роботи фірми у так названій "Investment application" розробляемого контракту, авжеж неможна говориш про те, що вищесказана група часів більше ніде не використовується. Широке використання часи групи Continuous отримують також у різноманітній рекламній продукції (печатній; менш часто - рекламні слогани). Continuous Tenses, які не мають граматичних паралелей в українській мові, є типовим прикладом ірамаггазації лексики - так званим висловленням лексичних відносин в одній мові граматичними формами в іншій. Continuous Tenses висловлюється формулою to be форма смислового дієслова в теперішньому часі, минулому чи майбутньому часі, в активному (Active) та пасивному стані (Passive) та використовується тоді, коли наголос робиться не на саму дію, а на час її тривання.

The credit is becoming valid from the date of its registration in the form of investment license.

The Consensus is signed on February the 15th, 1955, by the Organisation for European Economic Cooperation (OEEC) 1 rfs

У науковій та технічній літературі форми Continuous взагалі використовуються для вказівки на те, що дія відбувається у теперішній момент, зараз, в даний час, або що один процес плине під час іншого процесу

[Черноватий]. У першому випадку час відбування іноді передається не тільки граматичною формулою, але одночасно, та словами типу today, presently, у другому випадку вказівка на час впливає зі слів while, when, as.

Хоча цьому методу фінансування приділяється велика увага у теперішній час, його можливості та недоліки не недостатньо вивчені. Although this method of financing is received marker attentionf today), its possibilities and limitations have not been sufficiently explored

Зараз проектним фінансуванням все більше користуються при фінансуванні окремих економічних одиниць.

The project financing is becoming more and more useful in financing of a particular economic unit.

Конструкції Constructions Passive використовуються тоді, коли нас цікавить не сама дія, а час її відбування, та коли підмет є пасивним. Формулою будови слугує: to be+ being + 3 форма смислового дієслова.

У той час, як готують контракт використовують законодавчі акти.

The legislative documents are used whilst the contract is being signed.

При оформленні ділових паперів часи групи Perfect використовуються нечасто. Використовуються вони при визначенні дії, яка закінчилася до певного моменту у теперішньому, минулому та майбутньому часі, коли нас цікавить не сама дія, скільки її результат або співвіднесеність з іншою дією. У перфекті стоїть дія, яка відбулася раніше.

After the company had launched the achertismg campaign, profits soared by 2 million.

Після запуску рекламної компанії прибутки компанії збільшилися на 2 мільйони.

3.4. СПЕЦИФІКА ПЕРЕКЛАДУ АКТИВНОГО ТА ПАСИВНОГО СТАНІВ

Стан - це категорія дієслова, яка вказує на відношення суб'єкта чи об'єкта до дії. Активний стан – Active Voice – активно використовується при оформленні ділової документації.

Recession of financing has caused great economic losses

Зменшення фінансування призвело до великих економічних збитків.

Даний приклад показує, що підмет - в даному випадку слово Recession-активно, тобто явище, яке виступає у якості підмета, спричиняє дію.

Пасивний стан – The Passive Voice – показує, що підмет є пасивним, тобто, людина, предмет чи явище. Які виконують роль підмета, підлягають даній дії.

Великі економічні збитки завдає зменшення фінансування.

Great economic losses are caused by recession of financing.

У наведеному прикладі використовується The Passive Voice. Його використання є правильним.

Наявність чіткого порядку слів в англійській мові обумовило широке розповсюдження пасивного стану та частого використання перехідних дієслів. У науковій та технічній літературі пасивний стан ще більше розповсюджений, ніж у художній, що взагалі обумовлено трьома принципами:

У паперах не прийнято описувати дію від першої особи.

Більшість дієслів, які вказу на дію чи процеси є перехідними.

Документація потребує дуже стислої викладу інформації.

Даний договір, який було укладено між двома фірмами, є продуктом тривалої, злободенної праці між двома сторонами.

The contract has been signed on the 1st day of 2000 by and between.

Існує ще один момент, до якого треба ставитися уважно при перекладі з української на англійську: треба розмежувати пасивний стан. В українській мові часто співпадають форми пасивного та активного станів. Правильний

переклад має вагомe значення, тому що помилка може призвести до глибокої зміни змісту. В англомовних документах нерідко можна зустріти в одному реченні активний та пасивний стани.

Цей підрозділ можна видозмінити під час зустрічі з митними ставками або його можна було видозмінити шляхом голосування усіх учасників проекту.

This department might alter immediately having conflicts with overstated customs' rates or be altered with the voting of all the participants of this project.

3.5. АНГЛОМОВНЕ СПІВВІДНОШЕННЯ ЧАСІВ ТА ЙОГО ВІДТВОРЕННЯ В УКРАЇНСЬКИХ ПЕРЕКЛАДАХ

Українська мова не має даної граматичної функції, тому при перекладі документів треба пам'ятати про цю різницю, бо вона відіграє не останню роль при передачі економічного дискурсу. Треба додати, що іноді зустрічаються моменти "відхилення від правил послідовності часів". Треба починати з "прямого правила". Послідовність часів використовується у складних реченнях. Якщо присудок головного речення стоїть у минулому часі (Past Indefinite), то присудок додаткового речення – підрядного співвідноситься у часі з присудком головного речення, тобто замість теперішнього часу (Present) стоїть минулий (Past), а замість майбутнього – так зване майбутнє у минулому (Future in the Past or Future Relative). Формула Future Relative should (would) + смислове /iw слово в інфінітиві без to [Коваль, с. 135]. В українській мові подібного співвідношення немає, як вже було сказано раніше.

The contract said that if debtors were in default, they were unable to meet their commitments.

У договорі говорилося про те, що якщо боржники не є платоспроможними, вони не можуть виконати свої зобов'язання.

Відступ від даного правила присутній при вказівці на загальновідому істину. Денний постулат не є дуже розповсюдженим у ділових паперах. Треба пам'ятати, що в деяких випадках – хоча і зовсім рідких – правило послідовності часів починає втрачати свою силу. Гадаємо, що це відбувається через необхідність скоротити текст документу настільки, наскільки можливо. За нашими спостереженнями, перекладачі в іноземних фірмах спмагаються лаконізувати тексти, ні в якому разі не змінюючи смислу та ідеї тексту. Це робиться, скоріш за все тому, що англійська мова здобула світове розповсюдження, як мова ділового листування

Перекладач повинен пам'ятати, що при перекладі англійської економічної лексики на українську мову, як й взагалі, в українській мові немає такої граматичної функції як співвідношення часів, треба пам'ятати про цю різницю, бо вона відіграє не останню роль при передачі тексту. Також перекладач повинен пам'ятати, що наявність чіткого порядку слів в англійській мові обумовило широке розповсюдження пасивного стану та частого використання перехідних дієслів. Перекладач не може забувати, що економічний переклад, включаючи ділову документацію, є лаконічним і потребує високого рівня стандартизації, та внаслідок цього, не має сенсу ускладнювати його складними конструкціями.

ВИСНОВКИ

Під час перекладу англomовних текстів економічного характеру на українську мову перекладачеві треба володіти необхідним мінімумом фонових знань та термінів цієї галузі. Сюди входять знання різних видів кредитів, фінансування, назв відсоткових ставок, процедури здійснення ділової операції, ознайомленість із юридичними нормами, також необхідно знати назви міжнародних фінансових установ, угод, домовленостей для того, щоб підібрати правильний еквівалент.

Отже, англomовні економічні терміни можуть перекладатися на українську мову за допомогою таких способів та прийомів: переклад словниковим еквівалентом, переклад варіантним відповідником, транс кодування, калькування, контекстуальна заміна, описовий переклад, лексичні перекладацькі трансформації.

Як видно з перекладацького аналізу, працюючи з текстами економічної тематики використовуються різноманітні перекладацькі прийоми, але найпоширенішим є транс кодування. Однак, найчастіше застосовується транслітерація та адаптивне транс кодування. Це пояснюється тим, що багато власних назв мають свої відповідники у мові перекладу. Зокрема це стосується назв організацій, які часто стрічаються в текстах економічного характеру.

Економічний термін повинен усвідомлюватися як нормальне мовне явище, й відсутність слова в словнику не може слугувати бар'єром для його перекладу. Також сама перекладацька практика робить найбільший вклад в поповнення лексичного складу мови перекладу новими словами, які приходять з інших мов.

Таким чином, процес перекладу економічних термінів з англійської на українську проходить у два етапи: а) з'ясування значення терміну (коли перекладач або звертається до останніх видань англійських тлумачних (енциклопедичних) словників, чи з'ясовує значення нового слова, беручи до

уваги його структуру та контекст); б) сам переклад (передача) засобами української мови, а саме: транскрипція, транслітерація, калькування, описовий переклад. Вибір способу передачі англомовних економічних термінів на українську мову залежить від багатьох суб'єктивних факторів (вони не були розглянуті в роботі саме через причину своєї суб'єктивної природи), таких як, наприклад, особистість перекладача, його досвід, інтелект, спроможність оперувати абстрактними поняттями, середовище під час процесу перекладу. Однак, перш за все необхідно досягати того, щоб еквівалент англомовного економічного терміну в максимальному ступені відповідав нормам та правилам мови перекладу – української мови.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бацевич Ф.С. Основи комунікативної лінгвістики: підручник. 2-ге вид., доп. К.: ВЦ "Академія", 2009. с. 154
2. Бибик С. Ділові документи та правові папери: Листи, протоколи, заяви, договори угоди. Х.: Фолио, 2005. с. 12.
3. Бондаренко Є.В. Бізнес-кореспонденція у зовнішньоекономічній діяльності. Х.: Ранок, 2001. 112с.
4. Боровський В. Н. Діловодство в банківських установах: Навчальний посібник. К.: Центр навчальної літератури, 2006. 223 с., с. 18.
5. Ботвина Н.В. Офіційно-діловий та науковий стилі української мови. К.: АртЕк", 1998. С.31.
6. Ботвина Н.В. Офіційно-діловий та науковий стилі української мови: Навч. посіб. К. : АртЕк, 1999. с. 36.
7. Ботвина Н.В. Ділова українська мова (офіційно-діловий та науковий стилі): Навчальний посібник. К.: "АртЕк", 2001.
8. Вакуленко Т. Лексико-стилістичні особливості мови ділових документів (на матеріалі англійської мови). Гуманітарна освіта в технічних вищих навчальних закладах: Зб. наук.праць факультету лінгвістики *Гуманітарного інституту Національного авіаційного університету*. Випуск 9. Серія: Мовознавство. К.: ІВЦ Держкомстату України. 2004. 291 с.
9. Глущик С.В., Дияк О.В., Шевчук С.В. Сучасні ділові папери. К. 2002.
10. Головач А.С. Зразки оформлення документів : Для підприємств і громадян. Донецьк: Сталкер, 1997.
11. Головач А. Зразки оформлення документів: Для підприємств і громадян. Донецьк: Сталкер, 1999. с. 24.
12. Гордбул О.Д. Ділова українська мова. К.: Знання, 2000. 285с.
13. Горбунова Л.М., Богачов С.В., Іванчук І.Ф.,Тралю Ю.В. Договір купівлі-продажу; М-во юстиції України. К.: ТОВ "Поліграф-Експрес", 2006. 61 с.

14. Гуць М.В., Олійник І.Г., Ющук І.П. Українська мова у професійному спілкуванні. К.: Міжнародна агенція „VeeZone”, 2004-12-07.
15. Загнітко А.П., Данилюк І.Г. Українське ділове мовлення: професійне і непрофесійне спілкування. Донецьк: ТОФ ВКФ “БАО”, 2004.
16. Зарума-Панських О.Р. Англійська лексика міжнародних договорів: структурні, семантичні та дискурсні особливості: Автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04. Львівський національний університет ім. І. Франка. Львів, 2001. 20 с.
17. Зубков М. Сучасне українське ділове мовлення. Харків: Торсінг, 2001.
18. Калюжная В. В. Стиль англоязычных документов международных организаций. К.: Наукова думка, 1982. 121 с.
19. Карабан В. Переклад англійської наукової та технічної літератури. Частина II. Лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні труднощі. Вінниця: Нова книга, 2001. 302с.
20. Коваль Н.Є. Комунікативні та номінативно-синтаксичні особливості англійських законодавчих та судових текстів: зіставний аналіз. Проблеми семантики слова, речення та тексту. К.: КНЛУ. 2002. № 8 С. 135-141.
21. Коваль Н.Є. Структурно-синтаксичні засоби реалізації прагматичної установки законодавчого тексту. Проблеми семантики слова, речення та тексту. К.: КНЛУ. 2003. №9. С. 130-136, с. 117.
22. Луць В. В. Контракти у підприємницькій діяльності: Навч. посіб. Прикарпатський ун-т ім. В.С. Стефаника. К. : Юрінком Інтер, 1999.
23. Максимов С. Е. Прагматические и структурно-семантические особенности текста международного договора (на материале английского языка): дис. ... к. филол. н. К., 1984. 198 с.
24. Марахова А.Ф. Мова сучасних ділових паперів. К.: Наукова Думка, 1982. 247С.
25. Молдованов М.І., Сидорова Г.М. Сучасний діловий документ: Зразки найважливіших документів українською мовою. К.: Техніка, 2002.

26. Науменко Л.П. Діловий дискурс та його функціонально-стильові характеристики. Мовно-літературний альманах. 2005. №15., с. 32.
27. Науменко Л.П. Конституенти сучасного англомовного бізнес дискурсу. Мовні та концептуальні картини світу, Ч.3, №43, Київський національний університет ім. Т. Шевченка, 2013. С. 115-123.
28. Особливості ділового письма англійською мовою: Практичний посібник (Businesswritingspecifics: Practicalmanual). Укладачі Л.В.Федоряченко, О.В.Куровська. К.: Товариство «Знання», КОО, 1998. 114 с.
29. Паламар Л.М., Кацавець Г.М. Мова ділових паперів. К.: Либідь, 2000.
30. Панченко М.І. Цивільне право України: Навч. посіб. К.: Знання, 2005. 583 с.
31. Переклад англомовної економічної літератури. Економіка США. Навч. посібник для ВНЗ. За ред. Л.Черноватого. Вінниця: Нова книга, 2010. 272 с.
32. Рудь І. А. Жанрово-стилістичні особливості перекладу англомовних юридичних документів [Електронний ресурс] Компаративні дослідження слов'янських мов і літератур. Пам'яті академіка Леоніда Булаховського. 2010.
33. Чайковська Т.В. Способи перекладу. Філологічні науки 6. Актуальні проблеми перекладу. http://www.rusnauka.com/22_NIOBG_2007/Philologia/25161.doc.htm
34. Швецова-Водка Г.М. Документознавство: Навчальний посібник. К.: Знання, 2007. 398 с.
35. Шевчук С.В. Українське ділове мовлення. К.: Літера, 2000.
36. Шпак В.К. Основи перекладу граматичних та лексичних аспектів: навчальний посібник. Київ: Знання, 2007. 378 с.
37. Ярова Л. О. Граматичні особливості англомовних міжнародних документів в аспекті перекладу. *Наукові записки*. Серія: філологічні науки (мовознавство). – Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2016. Випуск 144. С. 233-237.

38. Ярова Л. О. Виразні засоби та стилістичні прийоми синтаксису в текстах міжнародних документів. *Наукові записки*. Серія: філологічні науки (мовознавство). Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2015. Випуск 138. С. 159-163.
39. GordoTeun Van Dijk. *Discourse and Power*. 2008.
40. *International trade. A business perspective.*: Longman, 1995. 258с.
41. <http://www.washingtonpost.com>
42. <http://www.dwelle.de>
43. <http://www.nytimes.com>.